

**UCHWAŁA NR XVI/118/2015
RADY MIEJSKIEJ W ŻAROWIE**

z dnia 22 grudnia 2015 r.

w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Żarów na lata 2016 - 2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U z 2015r., poz. 1515 z późn. zm.) oraz art 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1390), Rada Miejska w Żarowie uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocyw Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Żarów na lata 2016 -2021.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Żarów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 01 stycznia 2016 r.

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA GMINY ŻARÓW NA LATA 2016 – 2021

1. ZAŁOŻENIA PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2021 jest dokumentem opracowanym na podstawie wytycznych Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także diagnozy zjawiska problemu przemocy w Gminie Żarów, przeprowadzonej przez członków Zespołu Interdyscyplinarnego w partnerstwie z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Żarowie. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy pomogły w zaplanowaniu działań edukacyjno – profilaktycznych, pomocowych i interwencyjnych dla środowisk dotkniętych, bądź zagrożonych przemocą. Diagnoza jest integralną częścią Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Głównym założeniem jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań sprawców, a także edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Przemoc w rodzinie należy rozpatrywać z wielu perspektyw w szczególności psychologicznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej i moralnej. Z tego względu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie wymaga wieloaspektowego podejścia, a przede wszystkim **systemowego**, z zaangażowaniem wszystkich podmiotów zajmujących się bezpośrednio czy też pośrednio tym problemem. Żadna pojedyncza instytucja nie jest w stanie skutecznie rozwiązywać problemu przemocy w rodzinie.

Nieodzowna jest **interdyscyplinarność** pracy w tym zakresie poprzez ścisłą współpracę, łączenie działań, przepływ informacji, określenie wspólnego celu oraz przewidywanie efektów. Interdyscyplinarność jest podstawą skuteczności w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Dla skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie niezbędna jest **kompleksowość** podejmowanych działań. Utworzenie sieci współdziałających ze sobą instytucji, koordynowanej przez zespół interdyscyplinarny daje szansę na zwiększenie efektów i złagodzenie negatywnych skutków przemocy w przyszłości. Sprawne funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy będzie zapobiegało wtórnej wiktymizacji osób krzywdzonych przez instytucje uczestniczące w procesie interwencji, pomagania i reagowania.

Efektywność zapewni długofalowy system edukacji skierowany zarówno do grup zawodowych udzielających wsparcia, podejmujących interwencje i mających kontakt z osobami doświadczającymi przemocy jak również edukacja społeczna, mająca na celu przede wszystkim odkłamanie mitów i stereotypów, a także zmianę obyczajów i postaw sprzyjających i usprawiedliwiających przemoc w rodzinie. Wzrost świadomości społecznej przyczyni się do zapobiegania przemocy, umożliwi szybsze reagowanie a także spowoduje, że sprawcy przemocy będą odczuwać brak akceptacji dla swoich działań, co znacznie zwiększy skuteczność jej zapobieganiu oraz złagodzeniu jej następstw.

2. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie zakłada następujące kierunki działań:

- Kontynuowanie i rozwijanie działań Zespołu Interdyscyplinarnego,
- Diagnozę zjawiska przemocy na terenie gminy Żarów,
- Tworzenie strategii interwencyjnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie,

- Stworzenie spójnego i wielopoziomowego systemu pomocy osobom uwięzonym w przemoc, systemu opartego o aktywizację i rozwój zasobów lokalnych, zwłaszcza form pomocy oraz specjalistów, ich kwalifikacji i umiejętności,
- Nawiązywanie większej współpracy z osobami stosującymi przemoc,
- Kształtowanie postaw społeczności lokalnej wolnych od przemocy (działania edukacyjne, profilaktyczne, informacyjne),
- Doskonalenie kadr związanych z pracą w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,

3. BENEFICJENCI PROGRAMU

Wszelkie cele i działania zaplanowane do realizacji w ramach niniejszego programu mają służyć poprawie sytuacji rodzin doznających przemocy jak i ochronie rodzin zagrożonych przemocą. Program kierowany jest zatem zarówno do osób dotkniętych przemocą (w tym przede wszystkim dzieci, współmałżonkowie /partnerzy, osoby starsze, osoby niepełnosprawne), jak i świadków przemocy w rodzinie. Szczególną uwagę chcielibyśmy skierować na osoby stosujące przemoc, które w większości przypadków nie są zmotywowane do podjęcia jakiegokolwiek współpracy na rzecz poprawy swoich zachowań, a tym samym całej sytuacji rodzinnej. Ponadto program ma służyć przedstawicielom instytucji, organizacji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy oraz całej społeczności lokalnej.

4. REALIZATORZY PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2021 będzie realizowany przez podmioty, instytucje i organizacje zobligowane do działań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarowie,
- Zespół Interdyscyplinarny,
- Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Urząd Miejski w Żarowie,
- Sąd Rejonowy w Świdnicy,
- Komisariat Policji w Żarowie,
- Placówki oświatowe
- Placówki służby zdrowia,
- Organizacje pozarządowe.

5. CELE GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA GMINY ŻARÓW NA LATA 2016 – 2021

Głównym celem programu jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, ochrona ofiar i świadków przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy.

Cele szczegółowe:

Cel. I. Skuteczne i efektywne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez wzmocnienie rozwoju systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Zadanie 1. Budowanie systemu przeciwdziałania przemocy rodzinie w gminie Żarów

Działania:

· Kontynuowanie prac Zespołu Interdyscyplinarnego, działającego na terenie gminy Żarów, tj. prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarny zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- a) aktualizowanie diagnozy problemu przemocy w rodzinie;
- b) podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- c) inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;

- d) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- e) inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zadanie 2. Współpraca interdyscyplinarna na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Działania

· Dialog społeczny pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i zapobieganie jego skutkom – systematyczne spotkania, wspólne szkolenia, konferencje w celu wymiany doświadczeń oraz wspólne podejmowanie działań w zakresie przeciwdziałania przemocy.

Zadanie 3. Diagnozowanie i monitorowanie zjawiska przemocy na terenie gminy Żarów

Działania:

· Prowadzenie statystyk w zakresie zjawiska przemocy przez wszystkie instytucje zgodnie z wymaganiami resortowymi oraz w sposób ustalony przez Zespół Interdyscyplinarny.

· Zbieranie danych statystycznych z instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Żarów przez Zespół Interdyscyplinarny w celu diagnozowania skali zjawiska i monitorowania zmian.

Cel II. Zmniejszanie negatywnych następstw dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie.

Zadanie 1. Udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą i świadkom przemocy;

Działania:

· organizowanie poradnictwa medycznego, psychologicznego, pedagogicznego, rodzinnego, prawnego, socjalnego.

· Interwencja kryzysowa.

· Realizacja procedury „Niebieskie Karty”.

· Promowanie Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska linia”.

· Praca psychologiczna i terapeutyczna z dorosłymi, młodzieżą i dziećmi (podnoszenie umiejętności interpersonalnych i społecznych; warsztaty dla rodzin, dzieci i młodzieży)

· Nawiązanie i wzmocnienie współpracy z instytucjami rządowymi i samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie (zlecane lub wspólnie realizowane projekty)

· opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie

Zadanie 2. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom lub rodzinom dotkniętym przemocą, zmuszonym do opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania bądź pobytu;

Działania:

· Udzielanie bezpiecznego schronienia osobom dorosłym lub rodzinom dotkniętym przemocą.

· Udzielanie bezpiecznego schronienia dzieciom – ofiarom przemocy (rodziny zastępcze pełniące zadania pogotowia rodzinnego, placówki opiekuńczo-wychowawcze typu interwencyjnego, miejsca hostelowe).

· Pomoc socjalna osobom dotkniętym przemocą.

· Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymywania w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych.

Cel III. Edukacja społeczna i promocja działań na rzecz przeciwdziałania przemocy rodzinie w gminie Żarów

Zadanie 1. Upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych;

Działania:

1. Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów itp.) dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie wśród lokalnej społeczności.

2. Dostarczenie informacji o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie.

3. Umieszczenie informacji na stronach internetowych Urzędu Miejskiego w Żarowie oraz Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarowie.

Zadanie 2. Zmiana postaw, przekonań i zachowań mieszkańców gminy Żarów wobec zjawiska przemocy oraz promowanie wartości rodzinnych i wychowania bez przemocy

Działania:

- Udział w kampaniach społecznych o charakterze ogólnopolskim, które obalają mity i stereotypy na temat przemocy domowej.
- Opracowanie i realizacja programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy.
- Prowadzenie w placówkach oświatowych programów profilaktycznych, uświadamiających zagrożenia płynące z przemocy.
- Organizowanie alternatywnych (aktywnych) form spędzania czasu wolnego o charakterze profilaktycznym (działalność grup zajęciowych itp.).
- Prowadzenie programów i warsztatów umiejętności wychowawczych dla rodziców.

Cel IV. Podnoszenie i doskonalenie umiejętności kadry, rozwijanie współpracy interdyscyplinarnej

Zadanie 1. Systematyczne szkolenia wszystkich przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc, w tym szkolenia z zakresu diagnozowania przemocy w rodzinie, realizacji procedury „Niebieskie Karty” i prowadzenia interwencji kryzysowej;

Działania:

- Szkolenia interdyscyplinarne z zakresu przeciwdziałania przemocy.
- Organizowanie interdyscyplinarnych szkoleń w celu podniesienia umiejętności pracy z osobami dotkniętymi problemem przemocy oraz skuteczniejszego radzenia sobie ze stresem.
- Zapewnienie pomocy psychologicznej - superwizji dla osób zawodowo zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Cel V. Zapobieganie stosowaniu przemocy w rodzinie.

Zadanie 1. Działania skierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie

Działania:

- poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne, socjalne,
- motywowanie do udziału w zajęciach korekcyjno - edukacyjnych w zakresie radzenia sobie ze stresem, agresją, konfliktem – indywidualne i grupowe,
- uruchomienie treningów umiejętności społecznych dla dzieci i młodzieży,
- rozpowszechnianie otrzymanych z powiatów informatorów o instytucjach rządowych i samorządowych, podmiotach i organizacjach pozarządowych, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizują programy korekcyjno-edukacyjnych,
- aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji pomiędzy służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie,
- wspieranie działań związanych z wczesną profilaktyką krzywdzenia *dzieci*.

6. MONITOROWANIE I SPRAWOZDAWCZOŚĆ

Prowadzony będzie stały, bieżący monitoring realizacji programu przy wykorzystaniu jednolitej lub podobnej metodologii w kolejnych odstępach czasu, przy współpracy wszystkich zaangażowanych w program podmiotów.

Zespół Interdyscyplinarny w Żarowie każdego roku do dnia 31 marca przedkłada Radzie Miejskiej w Żarowie sprawozdanie z realizacji programu.

DIAGNOZA ZJAWISKA PROBLEMU PRZEMOCY W GMINIE ŻARÓW

**opracowana przez członków Zespołu Interdyscyplinarnego we współpracy z Ośrodkiem
Pomocy Społecznej w Żarowie**

Żarów 2015

SPIS TREŚCI

WSTĘP

- I. Diagnoza problemu przemocy w rodzinie na poziomie ogólnopolskim
- II. Dane statystyczne Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Żarów
- III. Diagnoza zjawiska przemocy w Gminie Żarów

1. Podstawowe definicje

- 1.1. Rodzaje przemocy w rodzinie – formy zachowań agresywnych
- 1.2. Cechy charakterystyczne przemocy.
- 1.3. Cykl przemocy domowej

2. Cele i metodologia badań

3. Problem przemocy w rodzinie w świetle badań ilościowych

- 3.1 Charakterystyka uczestników badania
- 3.2 Opinie mieszkańców Gminy Żarów na temat przemocy w rodzinie
- 3.3 Perspektywa świadka przemocy
- 3.4 Perspektywa osób doznających przemocy
- 3.5 Perspektywa osób stosujących przemoc
- 3.6 Sytuacja dziecka krzywdzonego

IV. Funkcjonowanie systemu przeciwdziałania przemocy w Gminie Żarów – analiza SWOT

PODSUMOWANIE

WSTĘP

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania dotyczącego diagnozy problemu przemocy w Gminie Żarów, przeprowadzonego przez członków Zespołu Interdyscyplinarnego realizowanego w partnerstwie z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Żarowie. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od czerwca 2015 r. do września 2015 r., a jego wyniki mają stanowić punkt wyjścia do tworzenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Żarów na lata 2016 - 2021.

Zgodnie z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390), Gmina ma obowiązek tworzenia lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie m. in. poprzez opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Niniejszy raport ma dostarczyć informacji, które pomogą w zapanowaniu działań takiego systemu na terenie gminy Żarów w latach 2016 - 2021 poprzez przedstawienie danych o skali przemocy w gminie, opinii i postaw mieszkańców wobec zjawiska przemocy domowej oraz słabych i mocnych stron współpracy instytucji działających na terenie gminy w ramach systemu.

I. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W RODZINIE NA POZIOMIE OGÓLNOPOLSKIM

Dane pochodzą z wyników badań PSDB dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, przeprowadzonych dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w 2014 r. - Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

1. Poziom wiedzy na temat przemocy.

Po nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2010 roku, wszelkie diagnozy i badania potwierdzają, że problem przemocy w rodzinie jest dostrzegany wśród polskiego społeczeństwa. Zjawisko przemocy zostało również świadomie rozpowszechniane przez różnego rodzaju środki masowego przekazu. Oprócz wprowadzenia nowych regulacji prawnych, dotyczących chociażby procedury Niebieskiej Karty, Niebieskiej Linii, bezpłatnych badań dla ofiar przemocy, zmieniła się świadomość opinii publicznej. Jednocześnie od lat powielają się funkcjonujące stereotypy dotyczące zależności przemocy od płci człowieka, oraz czynników towarzyszących przemocy, które w n/w punktach zostały przedstawione:

- 1) Przemoc traktowana jest jako coś złego i spotyka się ze społecznym potępieniem;
- 2) Istnieje tendencja do wąskiego rozumienia pojęcia „przemocy”, głównie jako przemocy fizycznej, jednakże społeczeństwo coraz częściej potrafi rozpoznać rodzaje przemocy: przemoc psychiczna, fizyczna, ekonomiczna, seksualna;
- 3) Powszechność znajomości zjawiska przemocy w rodzinie jest większa wśród ludzi z wykształceniem wyższym, najmniej wśród osób z wykształceniem podstawowym;
- 4) Najczęściej identyfikowaną formą przemocy w rodzinie jest przemoc psychiczna;
- 5) Kobiety częściej deklarują znajomość rodzin dotkniętych problemem przemocy wobec kobiet, z kolei mężczyźni (w mniejszym stopniu niż kobiety) deklarują znajomość rodzin dotkniętych problemem przemocy wobec mężczyzn;
- 6) Ponad połowa populacji ma bezpośrednie lub pośrednie doświadczenie z przemocą w rodzinie, ¼ populacji nie miała żadnej styczności;
- 7) Od 14% do 30% w przypadku ofiar kobiet i od 20% do 25% w przypadku ofiar-mężczyzn przyznało, że w czasie, gdy dochodziło do przemocy w rodzinie, na zachowanie sprawcy nie miało wpływu nic szczególnego – przemoc pojawiała „bezinteresownie”;
- 8) Prawdopodobieństwo zetknięcia się w ciągu całego życia z zachowaniami wykazującymi znamiona przemocy w rodzinie wydaje się być większe w średnich grupach wiekowych (30-50 lat);
- 9) Zdecydowana większość (81%) badanych słyszała o wejściu w życie nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jednak jedynie 18% słyszało o wszystkich przedstawionych podczas wywiadu zmianach. 37% respondentów słyszało o niektórych zmianach, a 26% co prawda słyszało o nowelizacji;

2. Obraz ofiary przemocy.

- 1) Wśród ogółu ofiar przemocy w rodzinie 39% stanowią mężczyźni, a 61% - kobiety;
- 2) Największą grupę osób dorosłych doświadczających przemocy w rodzinie, stanowiły osoby mieszkające na wsi (38,0%), co jest istotnie wyższym wynikiem, niż odsetek uzyskany w deklaracjach sprawców (25,7%);
- 3) Zdaniem badanych do bycia ofiarą przemocy w rodzinie zdecydowanie łatwiej jest przyznać się kobietom (63%);
- 4) Wobec ofiar przemocy w rodzinie najczęściej dopuszczano się jednej formy przemocy (sytuacja taka jest udziałem 20% kobiet i 18% mężczyzn). Jednak w przypadku 19% kobiet i 10% mężczyzn stosowano dwie lub więcej form przemocy;
- 5) Wśród ogółu ofiar przemocy psychicznej w rodzinie 64% stanowią kobiety, a 36% - mężczyźni;

- 6) Wśród ogółu ofiar przemocy ekonomicznej w rodzinie 70% stanowią kobiety, a 30% - mężczyźni;
- 7) Wśród ogółu ofiar przemocy fizycznej w rodzinie 63% stanowią kobiety, a 37% - mężczyźni;
- 8) Wśród ogółu respondentów, którzy przyznali, że zdarzyło się im doświadczyć przemocy seksualnej w rodzinie 90% stanowiły kobiety, a 10% - mężczyźni;

3. Obraz osoby stosującej przemoc:

- 1) W 2014 roku 9,3 % badanych przyznało, że w ciągu swojego dorosłego życia było sprawcami przemocy względem innego członka rodziny. Jest to o istotnie niższy wynik, niż uzyskany w czasie badania w 2010 roku, gdy do dopuszczania się przemocy przyznała się zdecydowanie większa grupa badanych (17,4%);
- 2) Wśród sprawców przemocy w rodzinie (ogółem – niezależnie od formy przemocy) 70% stanowią mężczyźni, a 30% - kobiety;
- 3) Wśród sprawców przemocy psychicznej w rodzinie 70% stanowią mężczyźni, a 30% - kobiety;
- 4) Wśród sprawców przemocy ekonomicznej w rodzinie 68% stanowią mężczyźni, a 32% - kobiety;
- 5) Wśród sprawców przemocy fizycznej w rodzinie 75% stanowią mężczyźni, a 25% - kobiety;
- 6) Wśród ogółu sprawców przemocy seksualnej w rodzinie 91% stanowili mężczyźni, a 9% - kobiety;
- 7) Sprawcami przemocy w rodzinie są najczęściej współmałżonkowie (mąż – w przypadku kobiety, żona – w przypadku mężczyzny) i rodzice (niema dwa razy częściej ojcowie niż matki);
- 8) Wśród ogółu sprawców wskazanych przez ofiary przemocy w rodzinie (ogółem – niezależnie od formy przemocy) największy był udział sprawców w średnim wieku – 30-49 lat (56,8%).

4. Obraz dziecka krzywdzonego.

- 1) Większość osób badanych dostrzega problem przemocy wobec dzieci. Istnieje mniejsza tolerancja wobec przemocy psychicznej niż fizycznej (karanie dzieci laniem popiera 26% osób badanych);
- 2) Najlicniejszą grupę wśród osób znajdujących w swoim otoczeniu rodziny z problemem przemocy wobec dzieci, stanowią osoby w wieku 18-29 lat;
- 3) 8,5 % populacji zgadza się ze stwierdzeniem, że obrażanie dziecka, wyzwiska, to normalna rzecz w życiu rodzin, a 1% - pogróżki i zastraszanie dziecka w rodzinie to jeszcze nie przemoc;
- 4) Według 26 % ankietowanych, rodzice mają prawo ukarać swoje dziecko laniem;
- 5) Sprawcami przemocy fizycznej w rodzinie wobec dzieci, częściej byli mężczyźni niż kobiety;
- 6) Według świadków, akty przemocy wobec dzieci najczęściej zdarzały się na wsi (40,5%);

5. Okoliczności przemocy w rodzinie:

- 1) Przemoc w rodzinie, zarówno wobec osób dorosłych, jak i dzieci ma miejsce najczęściej w gospodarstwach domowych niewyróżniających się negatywnie sytuacją materialną, ani pozycją społeczno - zawodową jego członków. Obraz, jaki wyłania się z badania to dość duża podatność tzw. „typowych” rodzin na zdarzenia przemocy;
- 2) Występowaniu przemocy towarzyszy najczęściej alkohol (45 % przypadków), brak pieniędzy (18%), problemy małżeńskie (15%), problemy w pracy (10 %);
- 3) Przemoc, choć rzadziej, pojawiała się także w związku ze zmianą, utratą lub wyjazdem do pracy, rozwodem, śmiercią lub chorobą w rodzinie, problemami szkolnymi, narkotykami oraz przejściem na rentę/ emeryturę, a także z innymi niż wymienione problemami

- rodzinnymi i pozarodzinnymi;
- 4) Można również zaobserwować, że wśród pośrednich świadków przemocy zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowią osoby mieszkające na wsi (41,5%);

6. Korzystanie z pomocy instytucji i organizacji

- 1) Istnieje mała skłonność uczestników przemocy w rodzinie do szukania pomocy na zewnątrz. W zdecydowanej większości (3/4) przypadków przemocy nie korzystano z żadnej formy pomocy;
- 2) W zdecydowanej większości przypadków przemocy psychicznej, nie korzystano z żadnej formy pomocy – ten fakt zadeklarowało 74,7% respondentów. Jeśli zwrócono się o jakąś pomoc, w 13% przypadków była to pomoc policji, zaś w 11,6% pomoc terapeutyczna, czy psychologiczna;
- 3) W zdecydowanej większości przypadków wystąpienia przemocy fizycznej nie korzystano z żadnej formy pomocy – ten fakt zadeklarowało 73,4% respondentów. Jeśli zwrócono się o jakąś pomoc, w 18,1% przypadków była to pomoc policji;
- 4) W zdecydowanej większości przypadków przemocy seksualnej nie korzystano z żadnej formy pomocy – dotyczyło to 78,0% respondentów. Jeśli zwrócono się o jakąś pomoc, zazwyczaj była to pomoc policji lub kuratora sądowego, kuratora społecznego bądź prokuratury (po 9,1% wskazań uzyskały obie wymienione formy pomocy), a także pomoc psychologiczna i terapeutyczna w odpowiedniej instytucji (8,3%). Niecałe 5% respondentów przyznało, że korzystało z pomocy pracownika socjalnego;
- 5) W zdecydowanej większości przypadków przemocy ekonomicznej nie korzystano z żadnej formy pomocy – takiej odpowiedzi udzieliło 77,5% respondentów. Jeśli zwrócono się o jakąś pomoc, w 11,3% przypadków była to pomoc terapeutyczna lub psychologiczna, zaś w 10,2% pomoc policji.

II. DANE STATYSTYCZNE ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO W GMINIE ŻARÓW:

Tabela 1. Liczba założonych Niebieskich Kart w okresie od 2012 – 2015 przez uprawnione podmioty

PODMIOTY UPRAWNIONE DO WSZCZĘCIA PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY”	ROK 2012	%	ROK 2013	%	ROK 2014	%	ROK 2015	%
przedstawiciele jednostek organizacji pomocy społecznej	5	55,55	8	47,06	12	44,44	11	22,92
przedstawiciele gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	0	0	0	0	0	0	0	0
przedstawiciele policji	2	22,22	7	41,18	14	51,85	34	70,83
przedstawiciele oświaty	2	22,22	2	11,76	1	3,70	2	4,17
przedstawiciele ochrony zdrowia	0	0	0	0	0	0	0	0
liczba NK ogółem	9		17		27		48	

Tabela 2. Zestawienie liczby ofiar przemocy domowej w okresie od 2012-2015 roku

OSOBA DOTKNIĘTA PRZEMOCĄ W RODZINIE:	ROK 2012	%	ROK 2013	%	ROK 2014	%	ROK 2015	%
kobieta	9	100	12	70,59	25	86,21	41	78,85
mężczyzna	0	0	0	0	1	3,49	6	11,54
małoletni	0	0	5	29,41	3	10,34	5	9,61
ogółem:	9		17		29		52	

Tabela 3. Zestawienie liczby sprawców przemocy domowej w okresie od 2012-2015

OSOBA STOSUJĄCA PRZEMOC W RODZINIE:	ROK 2012	%	ROK 2013	%	ROK 2014	%	ROK 2015	%
kobieta	2	20	3	16,67	2	7,41	4	8,16
mężczyzna	8	80	15	83,33	25	92,59	45	91,84
nieletni	0	0	0	0	0	0	0	0
ogółem:	10		18		27		49	

Tabela 4. Dane statystyczne z pracy Zespołu Interdyscyplinarnego w okresie 2012 - 2015

DANE W ZAKRESIE:	ROK 2012	ROK 2013	ROK 2014	ROK 2015
liczba posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego	9	16	18	23
liczba powołanych grup roboczych	9	17	27	48
liczba założonych Niebieskich Kart C	5	13	18	35
liczba założonych Niebieskich Kart D	2	13	21	28
liczba zakończonych przez zespół interdyscyplinarny procedur Niebieskie Karty na skutek ustania przemocy w rodzinie	0	1	3	6
liczba zakończonych przez zespół interdyscyplinarny procedur Niebieskie Karty na skutek rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań	5	6	10	18

liczba przekazanych przez zespół interdyscyplinarny zawiadomień do organów ścigania o popełnieniu przestępstwa w związku z użyciem przemocy w rodzinie	2	8, z czego 4 samodzielnie	4	4
liczba przekazanych przez zespół wniosków do GKRPA o zobowiązanie do leczenia odwykowego	3	8	9	9 (+ 5 wniosków złożonych członków rodziny, 8 przez KP)
liczba przekazanych przez zespół wniosków o wgląd w sytuację małoletnich dzieci lub rodziną	3	8	8	5

Analizując założone Niebieskie Karty uzyskaliśmy dane statystyczne dotyczące liczby osób dotkniętych przemocą oraz osób stosujących przemoc. Z roku na rok zakładanych jest więcej Niebieskich Kart, z 9 założonych kart w 2012 roku do 48 w roku 2015. Zdecydowanie więcej kart założonych jest przez przedstawicieli Policji. Jednocześnie z faktu uruchomienia większej liczby procedur Niebieskiej Karty, wynika większa liczba ofiar, z 9 do do 52 osób (z przewagą kobiet) oraz osób stosujących przemoc, z 10 do 49 osób (z przewagą mężczyzn).

Z uwagi na coraz większą liczbą założonych Niebieskich Kart, chociażby w 2015 roku, prace zespołu interdyscyplinarnego w gminie Żarów były również wzmożone, tj. większa liczba posiedzeń, powołanych grup roboczych. Można również zauważyć, że większość osób dotkniętych przemocą jest zdecydowana współpracować z członkami grup roboczych (35 osób zgłosiło się na zaproszenie przewodniczącej zespołu w celu wypełnienia formularza Niebieskiej Karty C). Natomiast większość osób stosujących przemoc unika wstawienia się na wezwanie w celu wypełnienia formularza Niebieskiej Karty D. Duża liczba zakończonych procedur Niebieskiej Karty w roku 2015 dotyczy przede wszystkim procedur uruchomionych w latach poprzednich. Natomiast mała liczba wniosków składanych przez zespół interdyscyplinarny do sądu w sprawie wglądu w sytuację rodziny bądź małoletnich dzieci, a także zawiadomień o popełnieniu przestępstwa spowodowana jest tym, że każda osoba która w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięła informacje o podejrzeniu popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu z użyciem przemocy w rodzinie niezwłocznie zawiadamia organy ścigania, w tym również Sąd (przede wszystkim w przypadku rodzin z małoletnimi dziećmi).

W ramach pracy zespołu interdyscyplinarnego przekazano do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 9 wniosków o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Po zdiagnozowaniu problemu alkoholowego w rodzinie, w której prowadzona jest procedura NK, udało się członkom grup roboczych zmotywować pięcioro osób bliskich dotkniętych przemocą o złożenie takiego wniosku.

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W GMINIE ŻARÓW

1. PODSTAWOWE DEFINICJE

Przemoc w rodzinie zgodnie z definicją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.¹

W rodzinie, w której występuje przemoc mówimy o:

- sprawcy przemocy – osoba stosująca przemoc wobec innych. Nie ma jednolitego portretu (typu) sprawcy przemocy w rodzinie. Wyodrębniono u sprawców przemocy pewne cechy wspólne, które posiadają oni w stopniu większym niż osoby, które nie krzywdzą członków swojej rodziny: doznawanie przemocy w dzieciństwie, przekonania, przemoc jako forma wpływu, trudność w radzeniu sobie z emocjami;
- ofierze przemocy – osoba doznająca przemocy bez względu na jej formę. Ofiara przemocy w rodzinie to osoba dotknięta przemocą domową niezależnie od płci, wieku, stanu zdrowia (w tym psychicznego) oraz sprawności intelektualnej. Należy podkreślić, iż z psychologicznego punktu widzenia świadkowie związani z rodziną zwłaszcza dzieci, mimo iż nie pozostają bezpośrednimi ofiarami zachowań agresywnych ponoszą takie same koszty emocjonalne jak same ofiary, doznają głębokich urazów i wymagają również pomocy i oddziaływań terapeutycznych.

Omawiając zjawisko przemocy w rodzinie należy wyróżnić również osobę, która bezpośrednio lub pośrednio uczestniczy w sytuacji przemocy (widzi, słyszy, wie lub podejrzewa, że w rodzinie dochodzi do aktów przemocy) nazywamy ją świadkiem przemocy. Dzięki swoim działaniom może przyczynić się do przerwania przemocy.

1.1. Rodzaje przemocy w rodzinie – formy zachowań agresywnych

Do najczęstszych form przemocy należą:

- przemoc fizyczna – cechuje bezpośrednie działanie z użyciem siły, a rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, czy inne obrażenia ciała, czasem bicie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, policzkowanie, parzenie, użycie broni, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.;
- przemoc psychiczna - prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu drugiej osoby - sprawca wykorzystuje tu znane mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, ciągle krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, stosowanie gróźb itp. w efekcie u ofiar może wystąpić nerwowość, zaburzenia snu, bóle głowy, stałe poczucie winy, strach a nawet depresja, która w rezultacie może doprowadzić do samobójstwa;
- przemoc seksualna – wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, ośmieszanie zachowań seksualnych itp.;
- przemoc ekonomiczna – jest pewną formą, która prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy. Wyraża się np. w odbieraniu członkom rodziny zarobionych pieniędzy, renty czy emerytur lub też w uniemożliwianiu im podjęcia pracy, aby uzależnić

¹ Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z dnia 20 września 2005r., Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);

ich od siebie (jeżeli sprawca dysponuje pieniędzmi), bądź nie dopuścić by się usamodzielnili (wtedy ofiary mogą się uwolnić, uciec);

- zanedbywanie – dotyka przede wszystkim dzieci jak i osób starszych, prowadzi do dysfunkcyjności rodziny. Ciągłe niezaspakajanie potrzeb dziecka zarówno fizycznych jak i emocjonalnych niszczy go. Objawami tego zaniedbania jest głód, niedożywienie, które w rezultacie może doprowadzić do licznych chorób. Natomiast brak zainteresowania nie może pozostać bez negatywnego wpływu na rozwój emocjonalny dziecka.

1.2. Cechy charakterystyczne przemocy.

Z powyższej definicji wynikają następujące cechy charakterystyczne przemocy:

- jest intencjonalna, tzn. jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- siły są nierównomierne – sprawca przemocy jest silniejszy od ofiary,
- działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary,
- powoduje cierpienie i szkody fizyczne lub psychiczne – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary, szkody mogą być wymierne albo nie, widoczne lub niedostrzegalne, natychmiastowe, czy też odroczone w czasie.

1.3. Cykl przemocy domowej

Przemoc domowa rzadko jest czynem jednorazowym. Znacznie częściej jest procesem o długiej nawet kilkunastoletniej historii. Ma tendencję do powtarzania się według zauważalnej prawidłowości. Cykl przemocy składa się zwykle z trzech następujących po sobie faz:

- faza narastającego napięcia – jest to początek cyklu, który charakteryzuje się wzrostem napięcia i natężeniem sytuacji konfliktowych,
- faza ostrej przemocy – następuje wybuch gniewu i wyładowanie agresji,
- faza miodowego miesiąca – jest to faza skruchy ze strony sprawcy okazywania żalu, która jednak, bez specjalistycznej pomocy, kończy się nawrotem przemocy spowodowanym ponownym wzrostem napięcia u sprawcy.²

2 Jerzy Mellibruda: Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie, www.niebieskalinia.pl;

2. CELE I METODOLOGIA BADAŃ

Głównym celem badania było oszacowanie skali zjawiska przemocy w gminie Żarów, poznanie postaw mieszkańców wobec przemocy w rodzinie oraz ocena systemu przeciwdziałania i zwalczania problemu przemocy w gminie. Szczegółowe pytania badawcze zostały przedstawione w odniesieniu do 6 głównych obszarów badawczych.

Opinie mieszkańców na temat przemocy.

- Jakie zachowania mieszkańców uznają za przemoc w rodzinie? Jakie oznaki mogą świadczyć o przemoc?
- Kogo w opinii mieszkańców najczęściej dotyka przemoc w rodzinie?
- Czy mieszkańcy przyzwalają na stosowanie przemocy w niektórych sytuacjach?
- Jakie są opinie mieszkańców na odnośnie reagowania na przemoc?
- Jakie są opinie mieszkańców na temat karania dzieci?
- Czy mieszkańcy znają instytucje, które udzielają wsparcia w sytuacjach wystąpienia przemocy w rodzinie? Jakie znają dokumenty, procedury, programy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Świadek przemocy:

- Czy mieszkańcy gminy dostrzegają problem przemocy w rodzinie w swoim otoczeniu?
- W jaki sposób mieszkańcy interweniują gdy spotkają się z problemem przemocy w rodzinie?
- Z jakich powodów mieszkańcy nie reagują na problem przemocy?

Osoby doznające przemocy

- Jaka część mieszkańców doświadczyła przemocy w rodzinie?
- Jakiego rodzaju przemocy doświadczają ofiary przemocy?
- W jaki sposób osoby doznające przemocy reagowały na przemoc?
- Dlaczego osoby dotknięte przemocą zaniechały szukania pomocy i wsparcia?

Osoby stosujące przemoc

- Jaka część mieszkańców stosowała przemoc wobec członków swojej rodziny?
- Czy i w jaki sposób osoby stosujące przemoc w rodzinie próbowały zmienić swoje zachowanie?
- Dlaczego osoby stosujące przemoc zaniechały szukania pomocy w celu zmiany swojego krzywdzącego zachowania?

Sytuacja dziecka krzywdzonego

- Jaka część dzieci doświadcza przemocy w rodzinie?
- Jakie relacje panują w rodzinach badanych dzieci?
- Jaka jest świadomość dzieci i młodzieży na temat zjawiska przemocy w rodzinie (czym jest przemoc, stereotypy, przekonania, sposób reagowania)

System przeciwdziałania przemocy w Gminie Żarów

- Jak wygląda współpraca między instytucjami w ramach pracy Zespołu Interdyscyplinarnego? Czy pozwala na skuteczne przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i wspieranie ofiar przemocy?
- Jakie są słabe i mocne strony systemu?
- Jakie czynniki zewnętrzne sprzyjają lub zagrażają skutecznemu przeciwdziałaniu, wykrywaniu i zwalczaniu problemu przemocy w rodzinie?

Aby odpowiedzieć na wskazane pytania przeprowadzono analizę danych zastanych, badania ilościowe i badania jakościowe. Takie podejście pozwoliło na przedstawienie problemu przemocy z różnych perspektyw oraz weryfikację wniosków.

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH

Informacje gromadzone przez Zespół Interdyscyplinarny oraz Ośrodek Pomocy Społecznej stanowiły podstawę do poznania skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz działań podejmowanych w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

BADANIA ILOŚCIOWE

Badanie zrealizowano przy wykorzystaniu ankiet papierowych w okresie od czerwca 2015 r. do września 2015 r. Kwestionariusze były dostępne w siedzibach instytucji i organizacji działających w gminie Żarów (przychodnie, szkoły, Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski, Gminne Centrum Kultury i Sportu, organizacje pozarządowe, sołectwa). Ankiety adresowane były do: uczniów oraz mieszkańców. Z 250 rozdystrybuowanych kwestionariuszy dla uczniów uzyskano 249 wypełnionych ankiet. Z 250 rozdystrybuowanych kwestionariuszy dla mieszkańców uzyskano 217 wypełnionych ankiet. Wszystkie ankiety zostały poddane analizie.

Na potrzeby badania dobrano próbę zróżnicowaną heterogeniczną w celu poznania różnorodnych opinii mieszkańców.

BADANIA JAKOŚCIOWE

W celu uzyskania bardziej pogłębionych informacji na temat funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Gminie Żarów przeprowadzono wywiad grupowy z przedstawicielami podmiotów działających w tym obszarze na terenie gminy. Na posiedzeniu Zespołu Interdyscyplinarnego w dniu 2 listopada 2015r. osoby zaangażowane bezpośrednio w pracę na rzecz rodzin dotkniętych i zagrożonych przemocą wypowiedziały się w zakresie działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy, współpracy międzyinstytucjonalnej oraz potencjału i potrzeb instytucji zaangażowanych w system.

3. PROBLEM PRZEMOCY W RODZINIE W ŚWIETLE BADAŃ ILOŚCIOWYCH

3.1. CHARAKTERYSTYKA UCZESTNIKA BADANIA

W badaniach na potrzeby lokalnej diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie uczestniczyli mieszkańcy o różnych cechach społeczno - demograficznych. Poniżej przedstawiona została charakterystyka badanej próby z uwzględnieniem – płci, wieku, miejsca zamieszkania, modelu rodziny, a także poziomu wykształcenia dorosłych respondentów.

Badaniami objęto łącznie 466 osób (100%), w tym 217 dorosłych mieszkańców gminy Żarów (46,57%) oraz 249 dzieci w wieku od 10 do 18 roku życia uczęszczających do szkół na terenie gminy Żarów (53,43%). Wśród ogółu respondentów 56,65% (264 osób) stanowiły kobiety (126 osób) i dziewczęta (138 osób), zaś 43,35% (202 osoby) mężczyźni (91 osób) i chłopcy (111 osób).

Tabela 5. Respondenci według płci.

Płeć respondentów	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli		liczba	%
	liczba	%	Liczba	%		
Kobiety/dziewczęta	138	55,42	126	58,06	264	56,35
Mężczyźni/chłopcy	111	44,58	91	41,93	202	43,35

Kolejna analiza, przedstawia strukturę wiekową osób uczestniczących w badaniu. Okazuje się, iż najliczniejszą grupę wśród dzieci i młodzieży stanowiły osoby w przedziale wiekowym 10 – 13 lat (25,32%), zaś wśród dorosłych respondentów były to osoby w przedziale wiekowym 31 – 40 lat (15,24%). Kolejną grupą respondentów wyróżnionych ze względu na wiek, która licznie była reprezentowana w badaniu to osoby w wieku od 13 do 16 lat, (19,74 %) oraz w wieku od 31 do 40 lat (15,24 %). Zbliżony odsetek respondentów biorących udział w badaniach był w przedziale wiekowym 41- 50 lat (8,37%) oraz 51 – 60 lat (8,80 %). Tylko 9, 23 % stanowiła grupa wiekowa 16-17 lat, zaś grupa wiekowa powyżej 60 lat, która stanowiła 3,22 %.

Tabela 6. Struktura badanej grupy – wiek respondentów.

Przedział wiekowy badanej grupy	Liczba osób	%
10 – 13 lat	118	25,32
13 – 16 lat	92	19,74
16 – 17 lat	43	9,23
17 – 30 lat	51	10,94
31- 40 lat	71	15,24
41 – 50 lat	39	8,37
51 – 60 lat	41	8,80
Powyżej 60 lat	15	3,22

Spośród 466 respondentów biorących udział w badaniu 66,95% (312 osób) zamieszkiwało na terenie miejskim, zaś 33,05% (154 osób) na terenach wiejskich. 34,04% respondentów z tej grupy wskazał na wieś. Dzieci i młodzież z terenu miejskiego stanowiły 65,06 % ogółu badanych uczniów. W grupie dorosłych podobnie rysują się wyniki: 62,66% zamieszkuje tereny miejskie, zaś 37,34% tereny wiejskie.

Tabela 7. Respondenci według terenu zamieszkania.

Teren zamieszkania respondentów	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli		liczba	%
	liczba	%	Liczba	%		
Teren wiejski	87	34,94%	87	40,09%	174	37,34
Teren miejski	162	65,06%	130	59,91	292	62,66

Na podstawie zebranych w trakcie badań danych należy uznać, że na terenie gminy Żarów dominuje model rodziny 4-6 osobowej. Wśród 466 badanych, aż 344 osoby odpowiedziały, że ich rodzina składa się z 4-6 osób, stanowi to 73,82%. Mniej ankietowanych odpowiedziało, że żyje w rodzinach 1 - 3 osobowych, na które wskazało 21,66% dorosłych (947 osób) oraz 14,06% ankietowanych dzieci i młodzieży (35 osób). Jeśli chodzi o rodziny liczące 6 - 10 osób, to należy zauważyć, że jedynie, co dziewiąty z respondentów (8,58% ogółu badanych, 40 osób) przyznał, że mieszka (13%), bądź wychowuje się (2,01%) w takiej rodzinie. Żaden z respondentów nie wskazał, że żyje w rodzinie wielopokoleniowej i wieloosobowej, składającej się z więcej niż 10 osób.

Analizie poddano również ilość dzieci w badanych rodzinach. Badania wykazały, że znaczny ostatek badanych rodzin ma dwoje dzieci (36,91%) lub troje dzieci (29,83%). 24,43% rodzin posiada jedno dziecko, a 16,52% posiada czworo dzieci.

Dorosłych respondentów zapytano również o to, czy są osobami samotnymi, czy mają rodzinę. Z analizy danych statystycznych wynika, że większość dorosłych, bo aż 89,86% (195 osób) respondentów posiada rodzinę, zaś 10,14 % podaje że są osobami samotnymi. Spośród 195 osób dorosłych, które wskazywały posiadanie rodziny 95,38 % (186 osób) deklaroowało, że posiada dzieci, co w przeliczeniu na całą badaną grupę dorosłych wynosi 85,71 % ogółu.

Powyższą analizę przedstawiają tabele nr 4 i nr 5.

Tabela 8. Respondenci a wielkość ich rodzin

Liczba osób w rodzinie	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli		liczba	%
	liczba	%	Liczba	%		
1-3 osoby	35	14,06	47	21,66	82	17,60
4-6 osób	209	83,93	135	62,21	344	73,82
6-10 osób	5	2,01	35	16,13	40	8,58
Powyżej 10 osób	0	0	0	0	0	0

Tabela 9. Posiadanie dzieci w rodzinie.

Posiadanie dzieci w rodzinie:	Grupa respondentów				Razem	
	Dzieci		Dorośli		liczba	%
	liczba	%	Liczba	%		
1 dziecko	29	11,64	36	16,59	65	24,43
2 dzieci	93	37,35	79	36,40	172	36,91
3 dzieci	74	29,71	65	29,95	139	29,83
4 dzieci	53	21,28	24	11,06	77	16,52
5 dzieci	0	0	4	1,84	4	0,86
Powyżej 5 dzieci	0	0	0	0	0	0
Rodzina nie posiadająca dzieci	-----	-----	9	4,15	9	1,93

W grupie dorosłych respondentów przeprowadzono analizę poziomu wykształcenia. Jak wynika z zaprezentowanych poniżej danych znajdujących się w tabeli, najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy legitymujących się wykształceniem wyższym 38,25 % spośród ogółu badanych dorosłych osób. Znaczny odsetek respondentów 27,25% to mieszkańcy posiadający wykształcenie średnie. Osoby z wykształceniem podstawowym to 15,21 %, zaś osoby z wykształceniem zawodowym to 14,75 %. Najmniejszy odsetek osób posiadało wykształcenie gimnazjalne 4,61%.

Tabela 10. Poziom wykształcenia wśród dorosłych respondentów.

Poziom wykształcenia dorosłych respondentów	Razem	
	liczba	%
Wykształcenie podstawowe	33	15,21
Wykształcenie gimnazjalne	10	4,61
Wykształcenie zawodowe	32	14,75
Wykształcenie średnie	59	27,19
Wykształcenie wyższe	83	38,25

Podsumowanie:

Grupę badawczą stanowiło 466 osób (249 dzieci i młodzieży ze szkół na terenie gminy Żarów, 217 osób dorosłych) reprezentujących różne środowiska rodzinne. Wśród respondentów znalazła się 56,65% kobiet i dziewcząt oraz 43,35% mężczyzn i chłopców. Większość badanych stanowili mieszkańcy z terenu miejskiego (62,66 %). Ponad połowa respondentów (73,82%) wywodzi się z rodzin średnich, czyli 4 - 6 osobowych. Tylko 8,58% badanych wywodziło się z rodzin 7 – 10 osobowych. Wśród respondentów nie było rodzin liczących ponad 10 osób. Zbliżony odsetek rodzin posiadało dzieci: dwoje dzieci (36,91%), troje dzieci (29,83%), jedno dziecko (24,43 %). Większość dorosłych respondentów (89,86 %) posiadało rodzinę, zaś 10,14 % było osobami samotnymi. Przeważająca większość osób dorosłych poddanych ankietowaniu posiadało wykształcenie wyższe (38,25%) i średnie (27,19%). 15,21 % badanych legitymowało się wykształceniem podstawowym, zaś 14,75 % wykształceniem zawodowym. Tylko 4,61 % respondentów posiadało wykształcenie gimnazjalne.

3.2. OPINIE MIESZKAŃCÓW GMINY ŻARÓW NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE

Pierwszy blok pytań zawartych w ankiecie dotyczył opinii dorosłych mieszkańców gminy na temat przemocy w rodzinie. Tabela 7 prezentuje ocenę, które zachowania zdaniem mieszkańców można uznać za przemoc.

Tabela 11. Rozumienie i definiowanie przemocy przez uczestników badania.

Odpowiedzi:	Liczba odpowiedzi																	
	Tak						Nie						Trudno powiedzieć					
	kobiety		mężczyźni		razem		kobiety		mężczyźni		razem		kobiety		mężczyźni		razem	
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
dawanie dziecku klapsa	55	25,34	40	18,43	95	43,78	56	25,81	22	10,13	78	35,94	15	6,91	29	13,36	44	0,20
wydziałanie/ odbieranie pieniędzy	46	21,20	29	13,36	75	34,56	45	20,74	57	26,27	102	47,00	35	16,13	5	2,30	40	18,43
popychanie	98	45,16	71	32,72	169	77,88	10	4,61	17	7,83	27	12,44	18	8,29	3	1,38	21	9,68
ograniczanie kontaktów	77	35,48	57	26,27	134	61,75	27	12,44	22	10,14	49	22,58	22	10,14	12	5,53	34	15,67
wyzywanie	101	46,54	79	36,40	180	82,95	14	6,45	6	2,76	22	10,14	11	5,07	6	2,76	15	6,91
zaniebdywanie/ pozostawianie bez opieki osób niesamodzielnych (niepełnosprawnych, starszych)	104	47,93	77	35,48	181	83,41	5	2,30	10	4,61	15	6,91	17	7,83	4	1,84	21	9,68
grożenie	97	44,70	83	38,25	180	82,95	20	9,22	6	2,76	26	11,98	9	4,15	2	0,92	11	5,07
zmuszanie do picia alkoholu	120	55,30	77	35,48	197	90,78	26	11,98	12	5,53	15	6,91	3	1,38	2	0,92	5	2,30
zmuszanie do zażywania środków odurzających	105	48,38	84	38,71	189	87,10	12	5,53	5	2,30	17	7,83	9	4,15	2	0,92	11	5,07
poniżanie	115	52,99	87	40,09	202	93,09	11	5,07	4	1,84	15	6,91	0	0	0	0	0	0
policzkowanie	105	48,39	85	93,41	190	87,56	21	23,08	6	2,76	27	12,44	0	0	0	0	0	0
wymuszanie pożycia seksualnego i/ lub nieakceptowanie praktyk seksualnych	120	55,30	79	36,40	199	91,70	6	2,76	12	5,53	18	8,29	0	0	0	0	0	0
bicie	125	57,60	84	38,71	209	96,31	1	0,46	7	3,22	8	3,69	0	0	0	0	0	0

Większość badanych respondentów za zachowania przemocowe uznaje 96,31% bicie, poniżanie 93,9%, wymuszanie pożycia seksualnego lub nieakceptowanie praktyk seksualnych 91,70%, zmuszanie do picia alkoholu 90,78%, następnie policzkowanie 87,56% oraz zmuszanie do zażywania środków odurzających 87,10%. Przekonanie takie częściej jednak, co warto zauważyć, podzielają kobiety niż mężczyźni, którzy są bardziej skłonni tolerować te zachowania w swoim rodzinnym otoczeniu. Pewnym zaskoczeniem w tym obszarze badawczym jest odpowiedź większości mężczyzn, którzy uznają w 93,41% policzkowanie jako formę przemocy, w przeciwieństwie do kobiet, które wskazały na policzkowanie w 48,39%. Najwięcej kontrowersji wzbudziło dawanie klapsa dziecku – 43,78% badanych zaklasyfikowało takie działanie jako przemoc, a 35,94% stwierdziło, że nie jest one przemocą. Podobnie było w przypadku uznania za jedną z form przemocy wydziałania /odbierania pieniędzy – 34,56% ankietowanych stwierdziło, że jest to forma przemocy, zaś 47,00%, że nią nie jest.

W opinii badanych najczęstszymi ofiarami przemocy w rodzinie mogą być dzieci (59,45%) oraz współmałżonkowie (52,53%). Zbliżony odsetek respondentów stwierdziło, że osobą dotkniętą przemocą może być również osoba starsza i osoba niepełnosprawna (47,46%) lub partnerzy w związku (43,32%).

Tabela 12. Osoby mogące doznawać przemocy w rodzinie w opinii badanych

odpowiedzi	Razem	
	liczba	%
dzieci	129	59,45
współmałżonkowie	114	52,53
osoby starsze	103	47,46
osoby niepełnosprawne	103	47,46
partnerzy w związkach	94	43,32
inne, jakie	0	0

O występowaniu przemocy w rodzinie, według większej połowy badanych (57,60%), świadczą widoczne ślady pobicia na ciele oraz krzyki i wyzwiska (51,61%). W dalszej kolejności respondenci za oznaki świadczące o występowaniu przemocy uznali: 44,70% zaniedbane dzieci, 43,32% nadużywanie alkoholu, 38,71% zmiany nastroju zachowania i 33,64% inne uzależnienia. Badania wskazują, iż respondenci w ocenie ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie kierują się przede wszystkim tym co widzą i słyszą.

Tabela 13. Oznaki świadczące o występowaniu przemocy w rodzinie

Odpowiedzi (możliwa więcej niż jedna odpowiedź)	Razem	
	liczba	%
widoczne ślady pobicia	125	57,60
nadużywanie alkoholu	94	43,32
krzyki, wyzwiska	112	51,61
zaniedbane dzieci	97	44,70
inne uzależnienia	73	33,64
zmiany nastroju zachowania	84	38,71
inne, jakie?	0	0

Badanych zapytano również o przyczyny przemocy w rodzinie. Respondenci zostali poproszeni o wybranie z listy maksymalnie trzech czynników, które ich zdaniem leżą u podstaw przemocy w rodzinie. Jako najczęstszą przyczyną przemocy badani wskazywali nadużywanie alkoholu – 53,46% wskazań. Drugim najczęściej wskazywanym czynnikiem była nieumiejętność radzenia sobie z własną złością i agresją – 36,40% wskazań. Zbliżona liczba badanych uważa, że zjawisku przemocy w rodzinie sprzyjają także: doświadczenie przemocy w dzieciństwie (29,03%), zaburzenia psychiczne i obserwowanie agresywnych zachowań w rodzinie (26,73%), zła sytuacja materialna (23,96%). Jeszcze mniej wskazań odnotowano w przypadku braku umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów (18,43%), bezradności w wychowaniu dzieci (12,90%) oraz potrzeby zaznaczania dominującej pozycji w rodzinie (11,98%). Co szesnasta osoba uznała problemy z porozumiewaniem się jako przyczynę przemocy.

Upatrywanie przez badanych najczęstszej przyczyny przemocy w rodzinie w nadużywaniu alkoholu, wskazuje na obecność stereotypów w myśleniu o przemocy w rodzinie i braku rzetelnej wiedzy w tym zakresie. Na obecną chwilę nie istnieją bowiem żadne badania potwierdzające istnienie związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy uzależnieniem od alkoholu, a stosowaniem przemocy w rodzinie. Faktem jest natomiast współwystępowanie obu zjawisk. Nadużywanie alkoholu bardzo często towarzyszy aktom przemocy w rodzinie, ale nie jest jej przyczyną.

Tabela 14. Przyczyny przemocy

Odpowiedzi (możliwe maksymalnie trzy odpowiedzi)	Razem	
	liczba	%
Nadużywanie alkoholu	116	53,46
Nieumiejętność radzenia sobie z własną złością, gniewem	79	36,40
Zaburzenia psychiczne	58	26,73
Zła sytuacja materialna	52	23,96
Obserwowanie agresywnych zachowań w rodzinie	58	26,73
Doświadczenie przemocy w dzieciństwie	63	29,03
Potrzeba zaznaczenia dominującej pozycji w rodzinie	26	11,98
Problemy z porozumiewaniem się	14	6,45
Brak umiejętności konstruktywnego rozwiązywania problemów	40	18,43
Bezradność w wychowaniu dzieci	28	12,90

Jednym z ważniejszych celów badania było zbadanie świadomości mieszkańców gminy Żarów wobec zjawiska przemocy. W celu określenia poziomu wiedzy mieszkańców wobec przejawów przemocy przedstawiono badanym listę stwierdzeń, w tym także stereotypowych dotyczących aspektów związanych ze zjawiskiem przemocy. Wydaje się jednak, że nadal znaczna część społeczeństwa posługuje się pewnymi stereotypami, lekceważącymi rangę problemu i utrudniającymi radzenie sobie z nim. Respondentom zadano szereg pytań na które udzielali odpowiedzi twierdzącej, przeczącej lub neutralnej. Poniżej przedstawiono procentowe zestawienie wskazań ankietowych będących odpowiedzią na konkretne twierdzenie.

Tabela 15. Opinie mieszkańców gminy Żarów dotyczące przemocy w rodzinie

STWIERDZENIA:	ZDECYDOWANIE SIĘ ZGADZAM		RACZEJ SIĘ ZGADZAM		ZDECYDOWANIE SIĘ NIE ZGADZAM		RACZEJ SIĘ NIE ZGADZAM		NIE MAM ZDANIA	
	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
Przemoc w rodzinie to problem marginesu społecznego	34	15,67	19	8,75	99	45,62	42	19,35	23	10,60
Przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady pobicia	58	26,72	42	19,35	68	31,34	30	13,82	19	8,75
Obrażanie i wyzwiska są normalną rzeczą podczas kłótni między małżonkami, rodzicami, dziećmi	28	12,90	39	17,97	90	41,47	30	13,82	30	13,82
Są sytuacje w których przemoc w rodzinie jest uzasadniona	24	11,06	20	9,22	116	53,46	39	17,97	18	8,29
Można skarcić dziecko cieleśnie, gdy zawiodą inne sposoby na jego zdyscyplinowanie	30	13,82	40	18,43	74	34,10	49	22,58	24	11,06
Rodzice mogą karać swoje dzieci w dowolny sposób	23	10,60	23	10,60	101	46,54	45	20,73	23	10,59
Nie powinno się stosować kar cielesnych wobec dzieci – karanie cielesne jest przestępstwem.	90	41,47	34	15,67	39	17,97	32	14,75	22	10,14
Na przemoc trzeba reagować, bo komuś może stać się krzywda	127	58,52	34	15,67	21	9,68	18	8,29	19	8,75
Na przemoc trzeba reagować bo ofiary nie poradzą sobie same z przemocą w rodzinie	144	66,36	36	16,59	19	8,75	0	0	18	8,29
Przemoc w rodzinie jest przestępstwem dlatego każdy powinien i zawiadomić odpowiednie	136	62,67	58	26,73	23	10,60	0	0	0	0

służby										
Nie należy się wtrącać w sprawy rodzinne	15	6,91	13	5,99	100	46,08	73	33,64	16	7,37
Lepiej się nie wtrącać w sprawy rodzinne bo można zaszkodzić ofierze	25	11,52	26	11,98	87	40,09	58	26,73	21	9,68
Nie warto reagować na przemoc bo można mieć przez to kłopoty	11	5,07	13	5,99	118	54,34	67	30,87	8	3,69
Nigdy nie wiadomo kto jest winny, jeśli chodzi o przemoc w rodzinie, więc lepiej nie wtrącać się i nie reagować	5	2,30	6	2,76	124	57,14	68	31,34	14	6,45

Wyniki uzyskane w próbie losowej mówią o występowaniu pewnego myślenia sprzyjającego utrwaleniu postaw przyzwalających na przemoc. Pewne mity dotyczące bezpośrednio przemocy w rodzinie znajdowały na ogół poparcie na poziomie kilkunastu procent. Wskaźniki te można uznać za wysokie, a w niektórych przypadkach nawet za bardzo wysokie. Pomimo zdecydowanie większego odsetek wskazań negatywnych, warto zwrócić uwagę, iż z przedstawionymi poniżej opiniami zgodził się następujący odsetek mieszkańców gminy Żarów (odpowiedzi zdecydowanie się zgadzam i raczej się zgadzam zostały zsumowane):

- Przemoc w rodzinie to problem marginesu społecznego – 24,42%
- Obrażanie i wyzwiska są normalną rzeczą podczas kłótni między małżonkami, rodzicami, dziećmi – 30,87%
- Są sytuacje w których przemoc jest uzasadniona – 20,28%
- Można skarcić dziecko cieleśnie, gdy zawiodą inne sposoby na jego zdyscyplinowanie – 32,25%
- Rodzice mogą karać swoje dzieci w dowolny sposób – 21,20%
- Nie należy się wtrącać w sprawy rodzinne – 12,90%
- Lepiej się nie wtrącać w sprawy rodzinne, bo można zaszkodzić ofierze – 23,5%
- Nie warto reagować na przemoc, bo można mieć przez to kłopoty – 11,06%

Ważnym elementem badania było poznanie wiedzy mieszkańców o instytucjach, w których mogliby otrzymać wsparcie w sytuacji wystąpienia przemocy domowej. W opinii respondentów dwie najważniejsze instytucje to Ośrodek Pomocy Społecznej (52,53%), Policja (51,15%) oraz szkoła (40,09%). Kolejno są nimi: Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Sąd (20,77%), następnie zespół interdyscyplinarny (20,28%). Co piąta osoba odpowiedziała, że instytucją świadczącą pomoc w sytuacjach przemocy jest poradnia psychologiczno – pedagogiczna oraz gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych. Tylko 13,82 % badanych wskazała na służbę zdrowia. Wyniki wskazują na małą znajomość zespołu interdyscyplinarnego wśród mieszkańców, choć jest to podmiot w gminie, którego głównym zadaniem jest koordynowanie prac związanych z systemem przeciwdziałania przemocy.

Tabela 16. Wiedza na temat instytucji świadczących pomoc w sytuacji występowania przemocy w rodzinie.

odpowiedzi	Razem	
	liczba	%
Ośrodek Pomocy Społecznej	114	52,53
Policja	111	51,15
szkoła	87	40,09
Poradnia psychologiczno - pedagogiczna	40	18,43
Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	40	18,43
Ośrodek Interwencji Kryzysowej	66	30,41
Prokuratura	47	20,74
Sąd Rejonowy	45	20,74
Ośrodek zdrowia	30	13,82
Zespół interdyscyplinarny	44	20,28
Inne, jakie?	0	0

Oprócz znajomości instytucji mogących świadczyć pomoc i wsparcie osobom doznającym przemocy i ich rodzinom, w ankiecie zapytano również o znajomość dokumentów przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy na poziomie ogólnopolskim i lokalnym. Większość badanych osób wskazuje na znajomość ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (73%) oraz procedury „Niebieskiej Karty”. 86.18% respondentów nie potwierdziło znajomości gminnego programu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy. Niewielki odsetek badanych potwierdziło, że zna program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc. Na podstawie rozkładu otrzymanych odpowiedzi można stwierdzić, że mieszkańcy gminy Żarów wykazują lepszą znajomość dokumentów ogólnopolskich niż lokalnych, co może świadczyć o tym, iż są one słabo rozpowszechnione i nie trafiają do większości mieszkańców.

Tabela 17. Znajomość dokumentów dotyczących przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy wśród uczestników badania.

odpowiedzi	Razem	
	liczba	%
Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	73	33,64
Procedura „Niebieskie Karty”	90	41,47
Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Żarów	30	13,82
Program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc	11	5,07

Mimo licznych kampanii, jakie były realizowane w ostatnich latach, mniej niż połowa badanych (39,63%) zadeklarowała, że zetknęła się z kampaniami społecznymi przeciwko przemocy. Wśród znanych kampanii respondenci wymienili: „Reaguj na przemoc”, „Nie bij”, „Kocham, nie biję”, „Stop przemocy”, „Bo zupa była za słona”.

Tabela 18. Znajomość kampanii przeciwko przemocy wśród mieszkańców uczestniczących w badaniu.

odpowiedzi	Razem	
	liczba	%
TAK	86	39,63
NIE	56	25,81
NIE PAMIĘTAM	75	34,56
Kampanie, bądź hasła kampanii wymienione przez respondentów	„Stop przemocy”, „Nie bij”, „Reaguj na przemoc”, „Bo zupa była za słona”, „Kochaj nie bij”,	

Podsumowanie

Z analizy przeprowadzonych badań wynika, że ponad 90% ankietowanych zachowania przemocowe wiąże z przemocą fizyczną (bicie 96,31%, policzkowanie 87,56%), a także z przemocą psychiczną (poniżanie 93,90%, zmuszanie do picia alkoholu 90,78%) jak również przemocą seksualną (wymuszanie pożycia seksualnego lub nie akceptowanie praktyk seksualnych 91,70%). Przekonanie takie częściej podzielają kobiety niż mężczyźni, którzy są bardziej skłonni tolerować te zachowania w rodzinnym otoczeniu. Pewnym zaskoczeniem w tym obszarze badawczym była odpowiedź większości mężczyzn, którzy uznali w 93,41% policzkowanie jako formę przemocy w przeciwieństwie do kobiet, które wskazały na policzkowanie w 48,39%. Najwięcej kontrowersji wzbudziło dawanie dziecku klapsa oraz wydzielanie lub odbieranie pieniędzy.

Powyższe dane świadczą o tym, że mimo dużej znajomości form przemocy zaliczanych do psychicznej, fizycznej i seksualnej ogółu badanych, w dalszym ciągu należy prowadzić działania edukacyjno – informacyjne na temat form przemocy szczególnie ekonomicznej, a także promować metody wychowawcze bez użycia kar cielesnych.

Według większej połowy respondentów o występowaniu przemocy w rodzinie świadczą widoczne ślady pobicia na ciele (57,60%) oraz krzyki i wyzwiska (51,61%) co może świadczyć o tym, że badani w ocenie ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie kierują się przede wszystkim tym co widzą i słyszą.

W opinii badanej grupy mieszkańców gminy Żarów najczęstszymi ofiarami przemocy są: dzieci (59,45%), współmałżonkowie (52,53%), osoba starsza i niepełnosprawna (47,46%) lub partnerzy w związku (43,32%), zaś przyczyny przemocy upatruje się najczęściej w nadużywaniu alkoholu (53,46%) oraz nieumiejętności radzenia sobie z własną złością, gniewem (36,40%).

Wydaje się, że nadal znaczna część społeczeństwa posługuje się pewnymi stereotypami, lekceważącymi rangę problemu i utrudniającymi radzenie sobie z nim. Od 10% do 25% badanych zgadza się z przekonaniem, że: przemoc w rodzinie to problem marginesu społecznego; obrażanie i wyzwiska są normalną rzeczą podczas kłótni między małżonkami, rodzicami, dziećmi; są sytuacje, w których przemoc jest uzasadniona; można skarcić dziecko cielesnie, gdy zawiodą inne sposoby na jego zdyscyplinowanie, rodzice mogą karać swoje dzieci w dowolny sposób, nie należy się wtrącać w sprawy rodzinne; lepiej się nie wtrącać w sprawy rodzinne, bo można zaszkodzić ofierze, nie warto reagować na przemoc, bo można mieć przez to kłopoty. W związku z powyższym zasadne jest podejmowanie działań obalających wciąż istniejące mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie.

Wśród instytucji świadczących pomoc w sytuacji występowania przemocy w rodzinie największym zaufaniem cieszą się: Ośrodek Pomocy Społecznej (52,53%), Policja (51,15%), szkoła (40,09%). Na terenie gminy Żarów są to instytucje bezpośrednio zaangażowane w pracę na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Przedstawiciele tych podmiotów wchodzi w skład grup roboczych pracujących z rodzinami dotkniętymi przemocą. Natomiast tylko 20,28% badanych wskazało na znajomość Zespołu Interdyscyplinarnego, prawdopodobnie dlatego, iż głównym jego

zadaniem jest koordynowanie prac związanych z systemem przeciwdziałania przemocy, a nie bezpośredni kontakt z ofiarami bądź sprawcami przemocy. Ponadto Zespół Interdyscyplinarny funkcjonuje przy Ośrodku Pomocy Społecznej stąd może identyfikowany z pracą ośrodka, a nie samoistnego organu.

Wyżej postawioną tezę potwierdza analiza znajomości dokumentów dotyczących przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy. Większość respondentów (41,47%) wskazuje na znajomość procedury „Niebieskie Karty”, w ramach której prowadzona jest praca z rodziną dotkniętą przemocą. Przyglądając się również odpowiedzią dotyczących znajomości wyżej wymienionych dokumentów można stwierdzić, że mieszkańcy gminy Żarów wykazują lepszą znajomość dokumentów ogólnopolskich niż lokalnych, co może świadczyć o tym, iż są one słabo rozpowszechnione i nie trafiają do większości mieszkańców. Uwagę należy zwrócić również na fakt, iż program korekcyjno – edukacyjny dla osób stosujących przemoc jest znany bardzo małej liczbie osób. Podobnie jest ze znajomością kampanii przeciwko przemocy, 39,63% przyznaje, że zna takie kampanie.

3.3. PERSPEKTYWA ŚWIADKA PRZEMOCY

Aby poznać doświadczenia i opinie świadków przemocy w rodzinie, badanych respondentów zapytano czy znają takie rodziny z terenu gminy, w których dochodzi do przemocy. Dzięki uzyskanym danym można stwierdzić, że przypadki tego zjawiska, mieszkańcy gminy obserwują w swoim najbliższym otoczeniu. Spośród wszystkich respondentów 37,79% deklaruje, że zna taką rodzinę: 16,59 % twierdzi, że zna wiele takich rodzin. Ponad 12,44 % uznało, że zna 1-3 takie rodziny, zaś 8,75 % przyznało, że zna ich kilka przynajmniej 3, ale nie więcej niż 5.

Tabela 19. Dostrzeganie problemu przemocy w rodzinie i w środowisku

odpowiedzi	Razem	
	liczba	%
Tak, znam wiele takich rodzin ponad 5	36	16,59
Tak znam kilka, przynajmniej 3 ale nie więcej niż 5	19	8,75
Tak znam 1 - 2 rodziny	27	12,44
Nie znam takich rodzin	106	48,85
Trudno powiedzieć	26	11,98

Badanych, którzy przyznali się do znajomości takich rodzin, w których dochodzi do przemocy (82 osoby), zapytano o to, czy zdarzyło im się reagować na przemoc w znanych im rodzinach. 42,68 % respondentów odpowiedziało twierdząco, a 57,32 % wskazało, że nie podjęło żadnej reakcji. Zestawiając ze sobą odpowiedzi mężczyzn i kobiet widzimy, że kobiety częściej reagują na przejawy przemocy w środowisku.

Tabela 20. Reagowanie na przemoc w rodzinie

odpowiedzi	Razem (dotyczy osób które znają rodziny w których występuje przemoc (82 osoby))					
	kobieta		mężczyzna		razem	
	L	%	L	%	L	%
TAK	26	31,71	9	10,97	35	42,68
NIE	11	13,41	36	43,90	47	57,32

Osoby, które odpowiedziały, że reagowały na przemoc w znanych im rodzinach (35 osób) poproszono o wskazanie sposobu reakcji. Najwięcej respondentów – 48,78 % wskazało, że oferowało pomoc lub wsparcie osobie dotkniętej przemocą. W przypadku 31,71 % badanych reakcja na przemoc polegała na upomnieniu sprawcy. 25,61 % osób deklaruje, że powiadomiło instytucje, a 20,73 % zgłosiło sprawę na policję. 3,67% badanych będąc świadkiem przemocy wezwało pogotowie.

Tabela 21. Sposoby reagowania na przemoc

Odpowiedzi (możliwa więcej niż 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób które reagowały na występowanie przemocy w rodzinach jakie znają (35 osób))	
	liczba	%
Oferowałem/am pomoc, wsparcie ofierze	40	48,78
Upominałem/am	26	31,71
Powiadomiłem/am inne instytucje	21	25,61
Zgłosiłem/am sprawę na Policję	17	20,73

Wezwałem/am pogotowie	3	3,67
------------------------------	---	------

Respondentów, którzy przyznali, że nie reagowali na przemoc w znanych im rodzinach (36 osób) zapytano o przyczynę braku reakcji. Prawie połowa badanych wskazała, że nie podjęli żadnych działań gdyż obawiali się, że będą mieć przez to kłopoty. 21,28 % odpowiedziało, że nie wiedziało po czyjej stronie leży racja. W przypadku 19,15 % osób brak reakcji wiązał się z przekonania, że przemoc jest prywatną sprawą rodziny. 17,02 % stwierdziło, że nie wiedziało co powinno zrobić oraz bało się, że zaszkodzi osobie dotkniętej przemocą. Z kolei 10,63 % odpowiedziało, że nie wiedziało do jakiej instytucji można zgłosić przemoc.

Tabela 22. Przyczyny braku reakcji na przemoc

Odpowiedzi (możliwa więcej niż 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób które nie reagowały na występowanie przemocy w rodzinach jakie znają (47 osób))	
	liczba	%
Obawiałem/am się sam/a że będę mieć przez to kłopoty	12	25,53
Nie wiedziałem/am co powinienem/am zrobić	8	17,02
Uważam, że to prywatna sprawa tej rodziny	9	19,15
Nie wiedziałem/am po czyjej stronie leży racja	10	21,28
Bałem/am się że jeszcze bardziej zaszkodzę osobie dotkniętej przemocą	8	17,02
Nie wiedziałem/am, jakiej instytucji można zgłosić przemoc	5	10,63

Podsumowanie

Analiza danych statystycznych wskazuje, że 37,79% (82 osoby) spośród ogółu badanych deklaruje, że zna rodziny, w których występuje przemoc, zaś 42,68% (35 osób) będących świadkiem przemocy podało, że zareagowało na przejawy jej występowania. Jednym ze sposobów interwencji wobec przemocy w rodzinie było oferowanie pomocy i wsparcia ofierze (48,78%) bądź upomnieniem sprawcy (34,71%). 25,61% świadków przemocy powiadomiło inne instytucje, zaś 20,73% zgłosiło sprawę na Policji. Przyczyną braku reakcji na przemoc była obawa przed kłopotami (25,53%) bądź niepewności po czyjej stronie leży racja (21,28%). Pozostałe odpowiedzi wskazywały na odpowiedzi: „uważam, że to prywatna sprawa tej rodziny” (19,15%), „nie wiedziałem co powinienem zrobić” (17,02%), „bałem się, że jeszcze bardziej zaszkodzę osobie dotkniętej przemocą”(17,02%), „nie wiedziałem do jakiej instytucji można zgłosić przemoc” (10,63%).

Przedstawione dane, odnoszące się do opinii i doświadczeń świadków przemocy w rodzinie, wskazują na konieczność upowszechniania wśród mieszkańców gminy Żarów znaczenia i roli świadka przemocy oraz informacji o tym, w jaki sposób powinno się reagować na przemoc.

3.4. PERSPEKTYWA OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY

Celem badania diagnozującego problem przemocy w rodzinie w gminie Żarów było nie tylko poznanie opinii mieszkańców na temat przemocy, ale także poznanie doświadczeń osób, które zetknęły się z problemem przemocy domowej, w tym z perspektywy osób doznających przemocy.

Badania wykazały, że spośród 217 dorosłych respondentów, 23,04 % doświadczyło przemocy. Wśród nich znaczną część stanowiły kobiety (18,89% ogółu badanych, 82% osób dotkniętych przemocą).

Tabela 23. Liczba osób dotkniętych przemocą

odpowiedzi	Razem					
	kobieta		mężczyzna		razem	
	L	%	L	%	L	%
TAK	41	18,89	9	4,15	50	23,04
NIE	85	39,17	82	37,78	167	76,96

Osoby dotknięte przemocą najczęściej doświadczały przemocy psychicznej (62%). Często wskazywali również na występowanie przemocy fizycznej (36%). We wskazaniach pojawiała się również przemoc ekonomiczna (12%) oraz seksualna (3%). Wśród 50 osób dotkniętych przemocą określono 64 odpowiedzi, co wskazuje iż wymienione formy przemocy nie występują w pojedynkę, lecz mogą współwystępować.

Tabela 24. Doświadczenie przemocy według rodzajów

Odpowiedzi (możliwa więcej niż 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które doświadczyły przemocy (50 osób))	
	liczba	%
Przemoc ekonomiczna	12	24,00
Przemoc seksualna	3	6,00
Przemoc psychiczna	31	62,00
Przemoc fizyczna	18	36,00

Respondenci, którzy przyznali, że kiedykolwiek doświadczyli przemocy zapytani zostali o częstotliwość doznawania przemocy. Według poniżej przedstawionych deklaracji wynika, że większość (40%) doświadczyła przemocy kilka razy. Nieco mniej bo 32% badanych przyznało, że doznało przemocy częściej niż kilkanaście razy, zaś 28% odpowiedziało, że kilka razy.

Tabela 25. Częstotliwość występowania przemocy

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które doświadczyły przemocy (50 osób))	
	liczba	%
Jeden raz	0	0
Kilka razy	20	40,00
Kilkanaście razy	14	28,00
Częściej niż kilkanaście razy	16	32,00

Sprawcami tych doświadczanych przez badanych zachowań, wpisujących się w zjawisko przemocy są najczęściej bliskie osoby tj. mąż/zona (40%), czy rodzic/opiekun (36%). Tylko 8%

ankietowanych wskazało na doświadczania przemocy przez partnera/ partnerkę, zaś 6% wskazało na syna/córkę. 10 % osób doznających przemocy odpowiedziało że jest krzywdzona, bądź została skrzywdzona przez inne niż wyżej wymienione osoby.

Tabela 26. Osoba stosująca przemoc

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które doświadczyły przemocy (50 osób))	
	liczba	%
Rodzic/opiekun	18	36,00
Mąż/zona	20	40,00
Partner/partnerka	4	8,00
Syn/córka	3	6,00
Inna osoba	5	10,00

Analizując poniższe wyniki ankiet widzimy że 70 % osób które doświadczyły przemocy szukało pomocy. Najwięcej z nich szukało wsparcia wśród bliskich, zaś 36 % zgłosiło problem odpowiedniej instytucji.

Tabela 27. Szukanie pomocy wśród osób dotkniętych przemocą

Odpowiedzi (możliwe więcej niż 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które doświadczyły przemocy (50 osób))	
	liczba	%
Tak, zgłosiłem/am problem odpowiedniej instytucji	18	36,00
Tak, szukałem/am wsparcia wśród bliskich	25	50,00
Nie, nic nie zrobiłem/am	15	30,00
inne	4	8,00

Osoby, które szukały pomocy w 34% otrzymały stosowną pomoc. Wynik ten pokrywa się z liczbą osób, które zgłosiły się do instytucji w celu szukania pomocy. Jednak nie można jednoznacznie stwierdzić, czy są to osoby, które otrzymały wsparcie po dotarciu do stosownej instytucji. 42% ankietowanych uważa, że nie uzyskało żadnej pomocy, zaś 24% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Tabela 28. Uzyskanie pomocy osobę dotknięta przemocą

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które doświadczyły przemocy (50 osób))	
	liczba	%
TAK	17	34,00
NIE	21	42,00
TRUDNO POWIEDZIEĆ	12	24,00

Osoby doznające przemocy w rodzinie, które nie szukały dla siebie pomocy (15 osób), spytano o przyczyny bierności. Badani wskazali najczęściej, że wstydzili ujawnić problem (60 %). 46,66 % nie podejmowało żadnych działań, ponieważ pogodzili się ze swoją sytuacją, zaś 33,33 % odpowiedziało, że bało się sprawcy. 13,33 % badanych uznało, że nie wierzy w to, że ktoś może im pomóc bądź nie wiedzieli gdzie można zwrócić się po pomoc.

Tabela 29. Powody zaniechania szukania pomocy przez osoby dotknięte przemocą

Odpowiedzi (możliwe więcej niż 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które zaniechały szukania pomocy (15 osób))	
	liczba	%
Wstydziłem/am się ujawnić problem	9	60,00
Pogodziłem/am się ze swoją sytuacją	7	46,66
Bąłem/am się sprawcy	5	33,33
Nie wierzę w to, że ktoś może mi pomóc	2	13,33
Nie wiedziałem/am gdzie można zwrócić się po pomoc	2	13,33

Podsumowanie

Badania wykazały, że spośród 217 dorosłych respondentów, 23,04 % doświadczyło przemocy. Wśród nich znaczną część stanowiły kobiety (18,89% ogółu badanych, 82% osób dotkniętych przemocą). Osoby dotknięte przemocą najczęściej doświadczały przemocy psychicznej (62%). Często wskazywali również na występowanie przemocy fizycznej (36%). We wskazaniach pojawiała się również przemoc ekonomiczna (12%) oraz seksualna (3%). Wśród 50 osób dotkniętych przemocą zakreślono 64 odpowiedzi, co wskazuje iż wymienione formy przemocy nie występują w pojedynkę, lecz mogą współwystępować. Większość respondentów (40%) doświadczyła przemocy kilka razy. Nieco mniej bo 32% badanych przyznało, że doznało przemocy częściej niż kilkanaście razy, zaś 28% odpowiedziało, że kilka razy. Sprawcami są najczęściej bliskie osoby tj. mąż/zona (40%), czy rodzic/opiekun (36%). Tylko 8% ankietowanych wskazało na doświadczenia przemocy przez partnera/ partnerkę, zaś 6% wskazało na syna/córkę. 10 % osób doznających przemocy odpowiedziało, że jest krzywdzona, bądź została skrzywdzona przez inne niż wyżej wymienione osoby. 70 % osób które doświadczyły przemocy szukało pomocy. Najwięcej z nich szukało wsparcia wśród bliskich (50,00%), zaś 36% zgłosiło problem odpowiedniej instytucji. Osoby, które szukały pomocy w 34% otrzymały stosowną pomoc. Wynik ten pokrywa się z liczbą osób, które zgłosiły się do instytucji w celu szukania pomocy. Jednak nie można jednoznacznie stwierdzić, czy są to osoby, które otrzymały wsparcie po dotarciu do stosownej instytucji. 42% ankietowanych uważa, że nie uzyskało żadnej pomocy, zaś 24% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi. Najczęściej podawanym powodem zaniechania szukania pomocy był wstyd przed ujawnieniem problemu (60,00%), było pogodzenie się ze swoją sytuacją (46,66%) oraz obawa przed sprawcą (33,33%).

3.5. PERSPEKTYWA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOCY

W badaniu diagnozującym problem przemocy w rodzinie w gminie, uwzględniono także opinie i doświadczenia osób stosujących przemoc. Wszystkich mieszkańców gminy Żarów biorących udział w badaniach ankietowych zapytano, czy kiedykolwiek w życiu zdarzyła się im sytuacja, w której stosowali oni przemoc wobec innego członka rodziny. 87,56 % badanych odpowiedziało przecząco, wskazując tym samym, że nigdy nie stosowali przemocy wobec osób najbliższych. Natomiast 12,44 % osoby przyznały się do stosowania przemocy w rodzinie. Niski odsetek osób, które przyznały się do stosowania przemocy może wynikać z braku świadomości mieszkańców do przejawiania w życiu codziennym zachowań przemocowych, a także pewnego myślenia stereotypowego dotyczącego obrazu sprawcy przemocy.

Tabela 30. Liczba osób stosujących przemoc

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem					
	kobieta		mężczyzna		razem	
	L	%	L	%	L	%
TAK	12	5,53	15	6,91	27	12,44
NIE	114	52,53	76	35,02	190	87,56

Sprawcy przemoc najczęściej przyznali się do stosowania przemocy psychicznej (55,55 %) oraz przemocy fizycznej (40,74%). 22% uznało, że stosuje przemoc ekonomiczną. Tylko 7,41 % badanych potwierdziło, że stosuje przemoc seksualną.

Tabela 31. Formy przemocy najczęściej stosowane przez sprawców

Odpowiedzi (możliwa więcej niż 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które stosowały przemoc (27 osób))	
	liczba	%
Przemoc ekonomiczna	6	22,22
Przemoc seksualna	2	7,41
Przemoc psychiczna	15	55,55
Przemoc fizyczna	11	40,74

Respondentów, którzy przyznali się do stosowania przemocy w rodzinie zapytano o to jak często zdarzyło się im stosować przemoc. Najwięcej ankietowanych – 62,96% odpowiedziało, że kilka razy. 25,92 % zadeklarowało, że przemoc była zdarzeniem jednorazowym. 11,11 % osób, które odpowiedziały na to pytanie dopuściło się przemocy kilkanaście razy.

Tabela 32. Częstotliwość stosowania przemocy

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które stosowały przemoc (27 osób))	
	liczba	%
Jeden raz	7	25,92
Kilka razy	17	62,96
Kilkanaście razy	3	11,11
Częściej niż kilkanaście razy	0	0

Badani, którzy przyznali się do stosowania przemocy w rodzinie najczęściej dopuszczali się zachowań przemocowych wobec swojego dziecka (37,03 %), później współmałżonka (25,92 %). Następnie w kolejności do innej osoby, niekoniecznie będącej członkiem rodziny (18,52 %), partnera (11,11 %) i rodzica/opiekuna (7,41 %).

Tabela 33. Osoby, wobec których stosowano przemoc

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które stosowały przemoc (27 osób))	
	liczba	%
Rodziec/opiekun	2	7,41
Mąż/żona	7	25,92
Partner/partnerka	3	11,11
Syn/córka	10	37,03
Inna osoba	5	18,52

W kolejnym pytaniu, w większości przypadków (ponad $\frac{3}{4}$ badanych) osoby, które stosowały przemoc próbowały zmienić swoje zachowania.

Tabela 34. Próby zmiany zachowań przemocowych.

Odpowiedzi (możliwa 1 odpowiedź)	Razem (dotyczy osób, które stosowały przemoc (27 osób))	
	liczba	%
TAK	22	81,48
NIE	5	18,52

Osoby stosujące przemoc, a próbowały w większości przypadków zmienić swoje zachowanie przemocowe poprzez rozmowę z inną osobą ze swojego otoczenia (7,37%), nieliczni szukali w różnych instytucjach (11,11 %) oraz innej nieokreślonej pomocy (2,76 %).

Tabela 35. Sposoby zmiany zachowania przemocowego.

Odpowiedzi (możliwe więcej niż 1 odpowiedzi)	Razem (dotyczy osób, które stosowały przemoc (27 osób))	
	liczba	%
Rozmawiałem/am o tym z inną osobą z mojego otoczenia	19	70,37
Uczestniczyłem/am w programie korekcyjno - edukacyjnym	0	0
Szukałem/am pomocy w różnych instytucjach	3	11,11
inne	6	2,76

W przypadku osób, które zaniechały zmiany zachowań przemocowych, 3 osoby (60 %) sądziło, że nie stosuje przemoc wobec swoich bliskich, 2 osoby (40 %) bały się reakcji otoczenia, kolejne 2 osoby (40 %) wstydziły się ujawnić problem. 1 osoba uważała, że nikt nie ma prawa wtrącać się w jej prywatne sprawy (20 %).

Tabela 31. Powody zaniechania zmiany zachowań przemocowych

Odpowiedzi (możliwe więcej niż 1 odpowiedzi)	Razem (dotyczy osób, które stosowały przemoc (5 osób))	
	liczba	%
Uważam, że nikt nie ma prawa wtrącać się w sprawy mojej rodziny	1	20,00
Nie wiedziałem/am gdzie można zwrócić się o pomoc	0	0
Balem/am się reakcji otoczenia	2	40,00
Wstydzilem/am się ujawnić problem	2	40,00
Nie sądziłem/am, że stosuje wobec swoich bliskich przemoc	3	60,00

Podsumowanie

Wśród dorosłych respondentów 12,44% przyznaje się do stosowania przemocy w rodzinie. Niski odsetek osób, które przyznały się do stosowania przemocy może wynikać z braku świadomości mieszkańców do przejawiania w życiu codziennym zachowań przemocowych, a także pewnego myślenia stereotypowego dotyczącego obrazu sprawcy przemocy. Sprawcy przemocy najczęściej przyznali się do stosowania przemocy psychicznej (55,55 %) oraz przemocy fizycznej (40,74%). 22% uznało, że stosuje przemoc ekonomiczną. Tylko 7,41 % badanych potwierdziło, że stosuje przemoc seksualną. Sprawcami przemocy domowej są najczęściej osoby bliskie lub spokrewnione z jej ofiarami, z którymi zamieszkują pod jednym dachem. Głównymi sprawcami zachowań przemocowych są rodzice wobec dzieci oraz współmałżonek lub partner. Przemoc była najczęściej stosowana kilka razy na co wskazuje 62,96% badanych. 25,92% zadeklarowało, że przemoc była zdarzeniem jednorazowym, zaś 11,11% dopuściło się przemocy kilkanaście razy. Ponad ¾ osób stosujących przemoc próbowało zmienić swoje zachowanie poprzez rozmowę z inną osobą z jego otoczenia 70,37%, bądź szukało pomocy w różnych instytucjach 11,11%. Żaden ze sprawców spośród badanej grupy nie uczestniczył w programie korekcyjno – edukacyjnym. Osoby, które zaniechały zmiany zachowań przemocowych (5 osób) podały w 60%, iż nie sądzili, że stosują wobec swoich bliskich przemoc. 40% sprawców bało się reakcji otoczenia lub wstydzilo się ujawnić problem. Jedna osoba uważała, że nikt nie ma prawa wtrącać się w jej prywatne sprawy.

3.6. SYTUACJA DZIECKA KRZYWDZONEGO

W badaniu udział wzięło 249 uczniów: ze szkół podstawowych 118 osób, z gimnazjum 92 osoby oraz ze szkoły ponadgimnazjalnej 39 osób. Ankieta dla uczniów zawierała 14 pytań zamkniętych. Celem badania dzieci i młodzieży ze szkół z terenu gminy Żarów było zidentyfikowanie zjawiska przemocy, form jej stosowania oraz intensywności występowania.

Tabela 32. Atmosfera w domu

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19lat	%	razem	%
Bardzo dobra	79	66,95	27	29,35	19	48,72	125	50,20
dobra	29	24,58	48	52,17	15	38,46	92	36,95
Raczej dobra	8	6,78	11	11,96	5	12,82	24	9,64
Raczej zła	2	1,69	3	3,26	0	0	5	2,00
zła	0	0	2	2,17	0	0	2	0,80
Bardzo zła	0	0	1	1,09	0	0	1	0,40

Aż 87,15% spośród uczniów ocenia panującą w domu atmosferę jako bardzo dobrą i dobrą. Tylko 3,2% uczniów określiła atmosferę w domu jako złą, bardzo złą bądź raczej złą. Spośród badanej grupy respondentów, najczęściej uczniowie ze szkoły podstawowej odpowiedzieli, że ich atmosfera w domu jest bardzo dobra (66,95% wskazało taką odpowiedź). Kolejną grupą, która określiła atmosferę w domu jako bardzo dobrą byli uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej (48,72%), natomiast uczniowie gimnazjum w najmniejszej ilości wskazali na tą odpowiedź (29,35%).

Tabela 33. Kontakt z rodzicami

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19lat	%	razem	%
Bardzo dobra	72	61,02	15	16,30	19	48,72	106	42,57
dobra	27	22,88	38	41,30	15	38,46	80	32,13
Raczej dobra	18	15,25	27	29,35	5	12,82	50	20,08
Raczej zła	0	0	6	6,52	0	0	6	2,41
Zła	0	0	4	4,35	0	0	4	1,61
Bardzo zła	1	0,85	2	2,17	0	0	3	1,20

Uczniowie ze szkół na terenie gminy Żarów, kontakt z rodzicami określili w 42,57% jako bardzo dobry, w 32,13% wskazali jako dobry natomiast w 20,08% jako raczej dobry. Pojedyncze osoby odpowiedziały, że ich kontakt z rodzicami jest zły (1,61%), bardzo zły (1,20%) lub raczej zły (2,41%). Według respondentów najlepszy kontakt z rodzicami mają uczniowie szkół podstawowych (61,02%) oraz uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej (48,72%). Uczniowie gimnazjum kontakt z rodzicami ocenili na bardzo dobry jedynie w 16,30%.

Tabela 34. Klótnie pomiędzy rodzicami

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19lat	%	razem	%
Często	5	4,24	13	14,13	2	5,13	20	8,03
Rzadko	71	60,17	50	54,35	25	64,10	146	58,63
Nie klóćą	42	35,59	29	31,52	12	30,77	83	33,33

się																		
-----	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Według pozyskanych danych wynika, iż 58,63% uczniów deklaruje rzadkie kłótnie pomiędzy rodzicami, 33,33% podaje, że rodzice nie kłócą się, natomiast 8,03% przyznaje, że ich rodzice często się kłócą.

Tabela 35. Poczucie bezpieczeństwa w środowisku rodzinnym, szkolnym i pozaszkolnym

Odpowiedzi	10-13lat		%		13-16lat		%		16-19lat		%		razem		%	
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
rodzina	108	10	91,52	8,47	73	19	79,35	20,65	39	0	100	0	220	29	88,35	11,64
Szkoła	33	12	27,97	10,17	72	20	78,26	21,74	39	0	100	0	144	32	57,83	12,85
Poza szkołą	101	17	85,59	14,41	76	16	82,60	17,39	35	4	89,74	10,26	212	37	85,14	14,86

Respondenci zostali zapytani również, o poczucie bezpieczeństwa w rodzinie, w szkole i poza szkołą. Największy odsetek uczniów odpowiedziało, że najbezpieczniej czuje się w rodzinie (88,35%). 88,14% uczniów uznało również, iż bezpiecznie czują się poza szkołą. Natomiast 57,83% badanych stwierdziło, że w szkole. Analizując przedstawione wyniki, można zauważyć, że uczniowie ze szkół podstawowych bardzo nisko ocenili poczucie bezpieczeństwa w szkole, tylko 27,97% uczniów wskazało, że właśnie tam czuje się bezpiecznie. Uczniowie z gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych, równomiernie wskazywali poczucie bezpieczeństwa na trzech obszarach. Niewielki odsetek ankietowanych (uczniowie ze szkoły ponadgimnazjalnej), wskazało, że poza szkołą nie czuje się bezpiecznie.

Jedną z wiodących kwestii w badaniach była wiedza uczniów ze szkół na terenie gminy Żarów na temat zjawiska przemocy w rodzinie. Większość respondentów, 81,12% zjawisko przemocy utożsamia z pojęciem znęcania się psychicznego i fizycznego. Zbliżony rozkład odpowiedzi uzyskano wśród wszystkich badanych uczniów. 79,12% osób przemoc wiąże z przemocą fizyczną i takimi zachowaniami jak bicie kogoś. Wysoki odsetek uczniów 57,02% stwierdziło, że zmuszanie do pożycia seksualnego wbrew woli drugiego człowieka jest przemocą. Największa liczba odpowiedzi na to pytanie została wskazana wśród uczniów ze szkół podstawowych (55,93%) oraz uczniów z gimnazjum (66,30%). Duże rozbieżności pojawiły się przy przejawach przemocy takich jak: plucie na kogoś, nie udzielanie podstawowych środków do życia oraz wyzywanie, obrażanie. Niski odsetek uczniów ze szkół podstawowych wskazało, że plucie na kogoś (6,78%) oraz wyzywanie i obrażanie (0,05%) jest jedną z form przemocy. Natomiast uczniowie ze szkoły ponadgimnazjalnej stwierdzili, iż plucie na kogoś oraz wyzywanie i obrażanie nie jest formą przemocy. Otrzymane wyniki badań każą przypuszczać, że respondenci nie są zgodni czy zachowania tego rodzaju należy uznać za jedną z form przemocy.

Tabela 36. Wiedza na temat pojęcia przemocy

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19lat	%	razem	%
Bicie kogoś	92	77,97	80	86,95	25	64,10	197	79,12
Znęcanie się psychiczne lub fizyczne	96	81,35	74	80,43	32	82,05	202	81,12
Plucie na kogoś	8	6,78	84	91,30	0	0	92	36,95
Nie udzielanie podstawowych środków do	26	22,06	69	75,00	2	5,13	97	38,95

życia								
Wyzywanie, obrażanie	6	0,05	71	60,17	0	0	77	30,92
Zaniedbywanie osób zależnych	33	27,97	25	27,17	6	15,38	64	25,70
Zmuszanie do pożycia seksualnego wbrew woli drugiego człowieka	66	55,93	61	66,30	15	38,46	142	57,02
Coś złego	50	44,37	74	80,43	11	28,20	135	54,22
Nie wiem	2	1,69	2	1,69	1	2,56	5	2,01

Większość respondentów uznało, że rzadko (37,35%) bądź wcale (43,37%) spotyka się ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Uczniowie ze szkoły podstawowej w 48,30% udzielili odpowiedzi, że rzadko mają do czynienia ze zjawiskiem przemocy, zaś w 41,52% odpowiedziało, że wcale. Inaczej rozkładają się odpowiedzi wśród uczniów gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalnej. Większość gimnazjalistów (58,69%) podaje, iż nie spotkało się ze zjawiskiem przemocy, 10,87% podaje, że rzadko, zaś 22,83% uznało, iż często spotyka się z wyżej wymienionym zjawiskiem. Uczniowie ze szkoły ponadgimnazjalnej w 66,67% uważają, że rzadko spotykają się ze zjawiskiem przemocy, w 12,82% uczniów uznało, że wcale, zaś 15,38% odpowiedziało, że często. 3,61% wszystkich badanych deklaruje, że bardzo często spotyka się ze zjawiskiem przemocy.

Tabela 37. Częstotliwość spotykania się ze zjawiskiem przemocy

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19lat	%	razem	%
Bardzo często	1	0,85	7	7,61	1	2,56	9	3,61
często	11	9,32	21	22,83	6	15,38	38	15,26
rzadko	57	48,30	10	10,87	26	66,67	93	37,35
wcale	49	41,52	54	58,69	5	12,82	108	43,37

Mity i stereotypy to kulturowo uwarunkowane, silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności, niesione przez pokolenia. Na zjawisko przemocy w rodzinie mają bardzo duży wpływ, bowiem wiele z nich stoi na straży jednej z największych wartości w naszej kulturze, którą jest rodzina. Mity i stereotypy opisują więc "pożądane" relacje w rodzinie, pomiędzy mężem i żoną, rodzicami i dziećmi; wyznaczają role kobiecie, mężczyźnie, dzieciom; "wyjaśniają" samo zjawisko i "dają wskazówki", jak należy postępować wobec problemów rodzinnych. Wiele z nich również, w najlepszej intencji ochrony rodziny, sprzyja niestety przemocy, usprawiedliwia ją i postuluje powstrzymywanie się od reakcji osób z zewnątrz. Przekonanie to nakazuje trzymanie spraw rodzinnych w tajemnicy przed obcymi, dodatkowo czyniąc z tego cnotę godną pochwały. Zamyka dom przed ingerencją z zewnątrz. Jest to jeden z najpowszechniejszych hamulców powstrzymujących reakcję osoby doznające przemocy i innych ludzi.

Tabela 38. Stereotypy na temat przemocy

Odpowiedzi	10-13 lat		13-16 lat		16-19 lat		razem	
		%		%		%		%
Przemoc w rodzinie to wstyd	47	39,83	17	18,48	19	48,71	83	33,33
Jeśli w domu ktoś kogoś bije, to znaczy że osoba sobie na to zasłużyła	6	5,08	29	31,52	3	7,69	38	15,26
Przemocy nie można ukrywać, trzeba takie sytuacje zgłaszać dorosłym	82	69,49	58	63,04	27	69,23	167	67,07
Przemoc w rodzinie jest przestępstwem	63	53,39	70	76,09	24	61,54	157	63,05
Rodzice mogą bić swoje dzieci, mogą na nie krzyczeć	4	3,39	10	10,87	2	5,13	16	6,42
Sytuacje w domu najlepiej rozwiązuje się siłą	1	0,85	7	7,61	0	0	8	3,21

Większość respondentów odpowiedziało, że przemocy nie można ukrywać, trzeba takie sytuacje zgłaszać dorosłym (67,07% wszystkich badanych). Odpowiedzi rozkładają się w sposób zbliżony: 69,49% wśród uczniów ze szkoły podstawowej, 63,04% wśród gimnazjalistów oraz 69,23% wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Druga część ankiety dotyczyła diagnozy przemocy domowej w różnych formach z punktu widzenia ofiary, sprawcy i świadka zdarzenia, czyli osób doświadczających przemocy.

Tabela 39. Osoby, które doświadczyły przemocy w rodzinie

Odpowiedzi	10-13lat		%		13-16lat		%		16-19lat		%		razem		%	
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
Byłem świadkiem	23	95	19,49	80,51	28	64	30,43	69,56	12	27	30,77	69,23	63	186	25,30	74,70
Byłem ofiarą	7	111	5,93	94,07	11	81	11,96	88,04	6	33	15,38	84,61	24	225	9,64	90,36
Byłem sprawcą	2	116	1,69	98,30	9	83	9,78	90,22	1	38	2,56	97,43	12	237	4,82	95,18

Analizując wyniki można zauważyć, że spośród 249 badanych uczniów, 39,76 % przyznaje, że doświadczyło przemocy z perspektywy świadka, ofiary bądź sprawcy. Największy procent badanych było świadkiem przemocy (25,30%), 9,64% deklaruje, że była ofiarą przemocy, zaś 4,82% przyznaje, że była sprawcą. Biorąc pod uwagę fakt, że role w rodzinie, w której występuje przemoc mogą się zmieniać się, czyli ofiara może wchodzić w rolę sprawcy i odwrotnie, zaś świadkiem może być również ofiara wnioskujemy, że 39,76 % (99 osób) badanych uczniów doświadczyło przemocy.

Tabela 40. Najczęstsze formy przemocy w rodzinie

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19 lat	%	razem	%
fizyczna	18	15,25	24	26,09	9	23,08	51	20,48
psychiczna	13	11,02	30	32,61	6	15,38	49	19,68
ekonomiczna	1	0,85	10	10,87	1	2,56	12	4,82
seksualna	1	0,85	1	1,09	0	0	2	0,80
zaniedbywanie	4	3,39	12	13,04	1	2,56	17	6,83
w mojej rodzinie przemoc nie występuje	83	70,34	44	47,83	28	71,79	155	62,25

Uczniów ze szkół na terenie gminy Żarów zapytano również o najczęściej spotykane formy przemocy. Analizując wyniki można zauważyć, iż najczęstszą formą przemocy jest przemoc fizyczna (20,48%), następnie psychiczna (19,68%). 0,80% respondentów podało, że doświadczyło przemocy seksualnej, 4,82% wskazało na doświadczenie przemocy ekonomicznej, zaś 6,83% na zaniedbywanie. Większość spośród badanych uczniów – 62,25 % stwierdziło, że w ich rodzinie nie występuje przemoc.

Każdy z badanych mógł wskazać rodzaj przemocy, z którą się spotkał. Według przedstawionych powyżej deklaracji można stwierdzić, iż przemoc w rodzinie nie występuje w jednej postaci, lecz może współwystępować ze sobą np. przemoc psychiczna może występować z przemocą fizyczną, seksualną lub ekonomiczną, czy zaniedbaniem. Wskazuje na to suma odpowiedzi która jest większa niż 100 %.

Tabela 41. Częstotliwość występowania przemocy w rodzinie z perspektywy osoby doświadczającej przemocy w rodzinie

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19lat	%	razem	%
Jeden raz	15	46.87	20	41.67	12	63.16	47	47.47
Kilka razy	8	25	15	31.25	6	31.58	29	29.29
Kilkanaście razy	8	25	13	27.08	1	5.26	22	22.22
Częściej niż kilkanaście razy	1	3.12	0	0	0	0	1	1.03

Respondenci, którzy przyznali że kiedykolwiek doświadczyli przemocy zapytani zostali o częstotliwość doświadczania przemocy. Według przedstawionych powyżej deklaracji wynika, że 47.47 % doświadczyła przemocy jeden raz, natomiast 29.29 % kilka razy. Większą częstotliwość doświadczania przemocy wymieniło łącznie 23.25% osób, w tym 1.03 doznaje przemocy częściej niż kilkanaście razy.

Tabela 42. Członek rodziny, który najczęściej jest ofiarą przemocy w rodzinie

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19 lat	%	razem	%
mama	10	31.25	22	45.83	6	31.58	38	38.38
tata	6	18.75	5	10.42	2	10.53	13	13.13
Partner mamy	0	0	7	14.58	0	0	7	7.07
Partnerka	0	0	2	4.17	1	5.26	3	3.03

taty								
dzieci	12	37.5	9	18.75	7	36.84	28	28.28
Inni członkowie rodziny	4	12.5	3	6.25	4	21.05	11	11.11

Odpowiadając na pytanie: Kto najczęściej był ofiarą przemocy w rodzinie? Badani uczniowie, wskazali w większości przypadków, że była to mama (38.38%), następnie dzieci (28.28%). Pozostali uczniowie wskazali, że w 13.13% ofiarą przemocy był tata, 7.07% partner mamy, 3.03% partnerka taty, zaś 11.11% inni członkowie rodziny.

Tabela 43. Członek rodziny, który najczęściej jest sprawcą przemocy w rodzinie

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19 lat	%	razem	%
mama	6	18.75	7	14.58	4	21.05	17	17.17
tata	14	53.12	23	47.92	6	31.58	43	43.43
Partner mamy	2	6.25	4	8.33	1	5.26	7	7.07
Partnerka taty	0	0	3	6.25	1	5.26	4	4.04
dzieci	3	9.37	2	4.17	6	31.58	11	11.11
Inni członkowie rodziny	7	21.87	9	18.75	1	5.26	17	0.17

Spośród 99 udzielonych odpowiedzi wyłania się obraz, iż najczęstszym sprawcą przemocy w rodzinie jest ojciec (43.43%), a w dalszej kolejności matka (7,63%), mama (17.17%), dzieci (11.11%), partner mamy (7.07%), partnerka taty (4.04%) oraz pozostali członkowie rodziny (0.17%)

Tabela 44. Instytucje, którym najczęściej zgłaszano występowanie przemocy w rodzinie

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19 lat	%	razem	%
OPS	5	15.62	5	10.41	6	31.58	17	17.17
Policja	9	28.12	11	22.92	7	36.84	19	19.19
Szkoła	6	18.75	4	8.33	1	5.26	9	9.09
Szpital/Pogotowie	2	6.25	2	4.17	0	0	4	4.04
Sami załatwiamy takie sprawy	12	37.5	15	31.25	8	42.10	34	34.34
inne	0	0	15	31.25	3	15.79	18	18.18

Spośród osób, które doświadczyły przemocy w rodzinie, aż 34.34% odpowiedziało, że sprawy przemocy załatwia się w rodzinie, a tym samym nie korzystają oni z instytucji zaangażowanych na rzecz pomocy osobom dotkniętym lub zagrożonym zjawiskiem przemocy. 54.54 % respondentów wskazała że w przypadki przemocy w rodzinie zostały zgłoszone na Policję (19.19%), do OPS (17.17%) oraz do innych instytucji (18.18%) bez konkretnego wskazania. 9.09% uczniów podała, że przemoc w rodzinie zgłoszono w szkole, zaś 4.04 % wskazała, iż w szpitali lub pogotowiu. Każdy z badanych mógł wskazać max 3 odpowiedzi stąd też suma odpowiedzi jest większa niż 100 %.

Tabela 45. Instytucje, bądź osoby, które cieszą się największym zaufaniem przez dzieci i młodzież

Odpowiedzi	10-13lat	%	13-16lat	%	16-19 lat	%	razem	%
wychowawca	46	38,98	23	25,00	12	30,77	81	32,53
Pedagog/psycholog	45	38,13	24	26,09	16	41,02	85	34,13
nauczyciel	37	31,35	18	19,56	2	5,13	57	22,89
mama	52	44,07	33	35,87	13	33,33	98	39,36
tata	46	38,98	24	26,09	11	28,20	81	32,53
innego członka rodziny	48	40,68	17	18,48	10	25,64	75	30,12
Policja	58	49,15	15	16,30	15	38,46	88	35,34
OPS	30	25,42	18	19,56	6	15,38	54	21,69
osoba obca	3	2,54	0	0	1	2,56	4	1,61
bałabym się kogokolwiek poinformować	1	0,85	1	1,09	1	2,56	3	1,20
nie wiem komu mógłbym zgłosić taką sytuację	10	8,47	2	2,17	3	7,69	15	6,02
nikogo bym nie informował	8	6,78	2	2,17	5	12,82	15	6,02

Zbliżony odsetek odpowiedzi wskazuje że największym zaufaniem wśród dzieci i młodzieży cieszą się : mama (39,36%), następnie Policja (35,34%), pedagog lub psycholog (34,13%), ojciec i wychowawca (32,53%), inny członek rodziny (30,12%). Nieco mniej badanych uczniów uważa że w przypadku przemocy w rodzinie zgłosiłoby ten problem do nauczyciela (22,89%) bądź OPS (21,69%). Tylko 6,02 % uczniów odpowiedziało że nie wie komu zgłosić problem przemocy w rodzinie lub nikogo by nie informował, zaś 1,61 % badanych poinformowałby osobą obcą, a 1,20 % odpowiada że bałby się kogokolwiek poinformować.

Podsumowanie

Większość dzieci i młodzieży ocenia atmosferę panującą w domu jako bardzo dobrą i dobrą (87,15%), takie odpowiedzi padały najczęściej wśród uczniów ze szkół podstawowych i szkoły ponadgimnazjalnej. Badając poczucie bezpieczeństwa w rodzinie, w szkole i poza szkołą, można stwierdzić, że większość uczniów najbezpieczniej czuje się w rodzinie (88,35%) i poza szkołą (85,14%). Wynik dotyczący poczucia bezpieczeństwa w szkole zaniżyli uczniowie ze szkół podstawowych, tylko 27,97% badanych uznało, że w szkole czuje się bezpiecznie.

Pojęcie przemocy przez uczniów z terenu gminy Żarów wiąże się najczęściej z zachowaniami takimi jak, bicie kogoś (79,12%), znęcaniem się psychicznym lub fizycznym (81,12%), zmuszaniem do pożycia seksualnego (57,02%), a także z czymś złym (54,22%). Badania wykazują, że większość uczniów rozpoznaje rodzaje przemocy, gdyż tylko 2,01% odpowiedziało, że nie wie co to jest przemoc. Natomiast większość uczniów daje przyzwolenie na takie zachowania przemocowe jak, plucie na kogoś, wyzywanie, obrażanie, zaniedbywanie osób zależnych, ponieważ niewielki odsetek badanych wskazało te zachowania jako formy przemocy.

Większość respondentów uznało, że rzadko (37,35%) bądź wcale (43,37%) spotyka się ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Natomiast 39,76% uczniów przyznało, że doświadcza przemocy

z perspektywy świadka, ofiary bądź sprawcy. Badania wskazują, że częstotliwość występowania przemocy w rodzinie jest różna: występuje jeden raz u 47,47% badanych, 29,29% przyznało, że przemoc w ich przypadku wystąpiła kilka razy, zaś 22,22% osób doznaje przemocy kilkanaście razy.

Badanie opinii uczniów na temat mitów i stereotypów rozumienia wydarzeń związanych z przemocą wskazuje, że nadal znaczna część dzieci i młodzieży posługuje się nimi, lekceważąc rangę problemu i utrudniając radzenie sobie z nim. Warto jednak zauważyć, że wysoki odsetek badanych uznało (około 60%), że przemoc nie można ukrywać, trzeba zgłaszać takie sytuacje dorosłym oraz, że przemoc w rodzinie nie jest przestępstwem.

Najczęstszą formą przemocy w rodzinie wśród uczniów dotkniętych przemocą jest przemoc fizyczna (20,48%), przemoc psychiczna (19,68%), przemoc ekonomiczna (4,82%), seksualna (0,80%), zaniedbywanie (6,83%).

Według badanych najczęstszą ofiarą przemocy w rodzinie jest mama (38,38%) oraz dzieci (28,28%). Natomiast sprawcą w ich mniemaniu są zazwyczaj rodzice: tata (43,43%) bądź mama (17,17%).

Wśród instytucji zaangażowanych w działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy, przemoc najczęściej jest zgłaszana do Ośrodka Pomocy Społecznej (17,17%) bądź na Policję (19,19%). 34,34% badanych wskazało, że przemoc w rodzinie nie wychodzi na zewnątrz (sprawy przemocy załatwiane są w domu). Badania wskazują, że należy rozpowszechniać informację na temat roli podmiotów instytucji świadczących pomoc osobą dotkniętym przemocą, a także osobą z bliskiego otoczenia.

Największym zaufaniem wśród dzieci i młodzieży cieszy się mama (39,36%), Policja (35,34%), a także psycholog, pedagog szkolny (34,13%), wychowawca (32,52%) oraz tata (32,53%).

V. FUNKCJONOWANIE SYSTEMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W GMINIE

ŻARÓW- ANALIZA SWOT

Opracowana diagnoza problemu przemocy w rodzinie, a także potrzeby i oczekiwania zgłaszane przez osoby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie umożliwiły sporządzenie analizy SWOT, która określa mocne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia.

Mocne strony:

- współpraca między poszczególnymi instytucjami,
- szybkie reagowanie w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie,
- otwartość profesjonalistów na nowe działania, stałe podnoszenie kompetencji członków zespołu interdyscyplinarnego,
- znajomość środowiska,
- podejmowanie natychmiastowych działań mających na celu zabezpieczenie osoby dotkniętej przemocą w rodzinie,
- pełnienie całodobowych dyżurów pracowników socjalnych w ramach podejmowania interwencji z funkcjonariuszami Policji w celu zabezpieczenia życia i zdrowia małoletnich dzieci.

Słabe strony:

- niewystarczająca współpraca ze służbą zdrowia,
- małe zainteresowanie programami korekcyjno-edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- brak działań przedwczesnej profilaktyki na poziomie żłobków i przedszkoli,
- mała znajomość społeczeństwa w zakresie kampanii społecznych dot. przeciwdziałania przemocy,
- niskie kompetencje członków grup roboczych w zakresie pracy z osobą stosującą przemoc,
- nieumiejętne określenie w chwili interwencji zasadności uruchomienia procedury Niebieskiej Karty (diagnozowanie przesłanek przemocy),

Szanse:

- stale kształcąca się kadra służb działających na rzecz rodzin,
- nowe uregulowania prawne usprawniające przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań socjalnych,
- zwiększenie liczby godzin psychoterapeuty współpracującego z osobami dotkniętymi przemocą,
- pozyskanie specjalisty do pracy z osobami stosującymi przemoc,
- rozszerzenie oferty punktu informacyjno-konsultacyjnego w zakresie uzależnień od narkotyków,

Zagrożenia:

- problemy z eksmisją osoby stosującej przemoc,
- brak mieszkań chronionych dla osób dotkniętych przemocą i mieszkań socjalnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
- niewystarczająca świadomość społeczna, brak reakcji,
- bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów,
- brak gwarancji bezpieczeństwa osób doświadczających przemocy,
- poczucie bezkarności u osób stosujących przemoc,

WNIOSKI

Przemoc zarówno psychiczna, jak i fizyczna jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej rzeczywistości, o czym świadczą wyniki badań ogólnopolskich.

Prezentowany raport jest rezultatem badań ilościowych oraz badań jakościowych, których nadrzędnym celem była lokalna diagnoza skali zjawiska problemu przemocy na terenie Gminy Żarów, poznanie opinii i postaw mieszkańców wobec zjawiska przemocy domowej, a także słabych i mocnych stron współpracy instytucji działających na terenie gminy w ramach systemu. Diagnoza wyżej wymienionych obszarów badawczych służy opracowaniu i wdrożeniu optymalnych mechanizmów pomocy. Należy pamiętać, że grupa 466 respondentów nie upoważnia do uogólniania wyników ankiet na całą społeczność gminy. Zbadanie zjawiska jest dość trudne. Często bowiem osoby dotknięte przemocą w rodzinie nie przyznają się do tego, co może być spowodowane m. in. racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. W celu minimalizowania tych efektów w badaniu stosowano pytania dotyczące znajomości przypadków przemocy domowej w najbliższym otoczeniu oraz we własnej rodzinie, osobistych doświadczeń respondentów z przemocą, jako ofiar oraz sprawców. Odpowiedzi uzyskane w badaniu ankietowym tylko wstępnie diagnozują problem zjawiska przemocy występujący w Gminie Żarów. Badanie dostarczy podstawowych informacji do planowania kolejnych działań, których głównym założeniem jest kompleksowość i interdyscyplinarność działań ujętych w ramy sprawnie funkcjonującego systemu ukierunkowanego na wsparcie i ochronę osób doświadczających przemocy, edukację i pomoc w korygowaniu zachowań sprawców, a także edukację kadr instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz szeroko ujętą edukację społeczeństwa.

Poniżej zostały przedstawione podstawowe wnioski, jakie zostały zweryfikowane po przeprowadzeniu diagnozy zjawiska przemocy w Gminie Żarów, a także zalecenia, którymi należałoby się kierować w przyszłości w celu znowelizowania skali występowania przemocy w rodzinie oraz uniknięcia sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu poszczególnych członków rodziny:

1) przemoc w rodzinie jest wciąż tematem delikatnym i wrażliwym; wg diagnozy 60 % ankietowanych wstydziła się ujawnić problem przemocy w jej rodzinie, ponad 50 % badanych w ogóle nie reaguje na przemoc;

- wobec czego, należy mieć na uwadze fakt, iż niniejsze statystyki nie muszą odzwierciedlać całej skali zjawiska przemocy w gminie, zaleca się kontynuację diagnozy problemu przemocy za pomocą systematycznego monitoringu i danych statystycznych;

- istnieje potrzeba upowszechnienia wśród mieszkańców znaczenia i roli świadka przemocy w rodzinie oraz form i sposobów postępowania w sytuacji bycia świadkiem przemocy;

2) w świadomości społecznej funkcjonują mity i stereotypy dotyczące przemocy w rodzinie. Od 10% do 25% badanych zgadza się z przekonaniem, że: przemoc w rodzinie to problem marginesu społecznego; obrażanie i wyzwiska są normalną rzeczą podczas kłótni między małżonkami, rodzicami, dziećmi; są sytuacje, w których przemoc jest uzasadniona; można skarcić dziecko cieleśnie, gdy zawiodą inne sposoby na jego zdyscyplinowanie, rodzice mogą karać swoje dzieci w dowolny sposób, nie należy się wtrącać w sprawy rodzinne; lepiej się nie wtrącać w sprawy rodzinne, bo można zaszkodzić ofierze, nie warto reagować na przemoc, bo można mieć przez to kłopoty.

- należy prowadzić działania informacyjno-edukacyjne służące upowszechnianiu wiedzy wśród mieszkańców o formach przemocy, konsekwencjach i sposobach rozpoznawania przemocy, w zakresie realiów występowania przemocy, która może zaistnieć w każdej, wydawałoby się nietypowej sytuacji: wśród rodzin dobrze usytuowano finansowo, bez widocznych problemów z alkoholem czy uzależnieniami; przemoc może być stosowana przez każdego członka rodziny (dzieci wobec rodziców, kobieta wobec mężczyzny), ale także osoby z otoczenia rodziny (sąsiad, przyjaciel rodziny);

3) według 35,94 % badanych, stosowanie „klapsa” wobec dziecka jest akceptowane

- zaleca się podjąć dodatkowe działania edukacyjne skierowane do rodziców, dziadków służące podniesieniu ich wiedzy o konsekwencjach stosowania przemocy oraz wzmocnieniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych (alternatywy dla sposobu wychowania dziecka);
- powinno się uwrażliwić społeczeństwo na konieczność reagowania na przemoc w rodzinie, szczególnie na sytuacje krzywdzenia dzieci;

4) spośród 22 osób stosujących przemoc, 8 osób zaniechało próby zmiany swojego zachowania, zaś spośród osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie w ramach działań prowadzonych w realizacji procedury „Niebieskie Karty” żaden z nich nie podjął się udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym

- konieczne jest położenie nacisku na informowania sprawców o konsekwencjach stosowania przemocy i motywowanie ich do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych czy też stosowanie przewidzianych w prawie instrumentów nacisku na sprawców (np. nakaz opuszczania mieszkania, dowóz Policji, sądowe zobowiązanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych);

5) z badań wynika, że w świadomości mieszkańców gminy instytucją świadcząca pomoc w sytuacjach występowania przemocy jest przede wszystkim Ośrodek Pomocy Społecznej (52,53 %) oraz Policja (51,15 %); diagnoza wskazuje na niską świadomość wiedzy nt. pozostałych

podmiotów/instytucji, które również świadczą pomoc na rzecz osób dotkniętych zjawiskiem przemocy; w tym znajomość zespołu interdyscyplinarnego (tylko 20,28 %), którego głównym zadaniem jest koordynowanie prac związanych z systemem przeciwdziałania przemocy;

- należy rozpowszechniać informacje nt. roli podmiotów/instytucji świadczących różnego rodzaju pomoc osobom dotkniętym przemocą, ale również osobom z bliskiego ich otoczenia, warto przedstawić oferty poszczególnych organizacji działających na terenie całego powiatu;

6) pomimo ustawowo uregulowanego obowiązku interdyscyplinarnego podejścia do przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zobligowania poszczególnych służb do realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, procedura „Niebieskie Karty” jest realizowana przede wszystkim przez pracowników pomocy społecznej, policji i placówek oświatowych; w żaden sposób nie angażują się w realizację w/w zadań służba zdrowia;

- należy w dalszym ciągu podejmować próby nawiązania współpracy z przedstawicielami służby zdrowia (lokalne przychodnie zdrowia), w celu aktywniejszego włączenia lekarzy i pielęgniarek w realizację procedury „Niebieskie Karty”;
- wskazane jest propagowanie kampanii społecznych np. „Lekarzu reaguj na przemoc”, realizowaną przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; promocja misji lekarza, jaką jest niesienie pomocy ludziom;

7) mała ilość specjalistycznych programów/zajęć w zakresie przeciwdziałania przemocy w innych niż ośrodki pomocy społecznych, instytucjach, takich jak np. szkoła;

- w ramach współpracy rekomenduje się opracowanie i realizację w placówkach oświatowych programu zajęć prowadzonych zespołowo przez specjalistów, będących przedstawicielami różnych lokalnych instytucji, zajmujących się udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie; celem zajęć byłoby przede wszystkim przybliżenie uczniom sylwetek „pomagaczy” różnej specjalności, przybliżenie dostępnej oferty pomocy świadczonej przez różne instytucje, a także „łamanie” negatywnego stereotypu „społecznego milczenia” oraz wzrost zaufania społecznego do pracowników instytucji realizujących działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- kształcenie przedstawicieli oświaty oraz wychowawców świetlic środowiskowych, asystentów rodziny i innych osób zaangażowanych w pracę na rzecz rodziny dotkniętych przemocą w zakresie umiejętności przeprowadzenia zajęć podnoszących kompetencje społeczne (niwelowanie zachowań agresywnych);

8) niezwykle istotną kwestią są kompetencje osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy, analiza SWOT wykazała ogromną potrzebę podnoszenia swoich umiejętności w szczególności w zakresie bezpośredniej pracy z osobami stosującymi przemoc

- kluczową rolę stanowi udział pracowników instytucji/podmiotów zaangażowanych w realizację procedury „Niebieskie Karty” w szkolenia na rzecz ograniczania przemocy w rodzinie (w tym szczególnie dzieci i osoby niepełnosprawne); jakość i systematyczność takich szkoleń oraz wprowadzenie szkoleń superwizyjnych dla zespołów interdyscyplinarnych wydaje się być kwestią, której nie można odsuwać na drugi plan.

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390) opracowywanie i realizacja Gminnego Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie należy do zadań własnych gminy.

W związku z powyższym podjęcie przedmiotowej uchwały jest zasadne.

Sporządziła:

Teresa Borowiec

Specjalista pracy z rodziną